

LEIKKITUOKIOT TURVAPAIKANHAKIJALAPSILLE
Ohjatut leikit tukemassa 6–9-vuotiaiden lasten arkea
vastaanottokeskuksessa

Noora Janerva ja Alma Karppinen
Opinnäytetyö, syksy 2016
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)
Sosionomi (AMK) +
lastentarhanopettajan virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Janerva, Noora & Karppinen, Alma. Leikkituokiot turvapaikanhakijalapsille. Ohjatut leikit tukemassa 6–9-vuotiaiden lasten arkea vastaanottokeskuksessa. Syksy 2016. 67 sivua ja 3 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma, sosiaali- ja kasvatustieteen suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) ja sosionomi (AMK) + lastentarhanopettajan virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tarkoitus oli suunnitella ja ohjata leikkituokioita esikoulua ja ala-astetta käyville turvapaikanhakijalapsille. Viisi leikkituokiota toteutettiin yksityisessä vastaanottokeskuksessa. Tuokioiden tarkoitus oli tukea lasten arkea vastaanottokeskuksessa, kannustaa leikkiin, kehittää suomen kielen osaamista ja tarjota lapsille kokemuksia ryhmässä toimimisesta.

Opinnäytetyön tavoitteita oli lisätä vastaanottokeskuksen lasten hyvinvointia tarjoamalla heille virikkeitä ja onnistumisen kokemuksia ryhmätoiminnan muodossa ja hahmottaa tekijöitä, jotka vaikuttavat turvapaikanhakijalapsille suunnattujen tuokioiden onnistumiseen. Tuotoksena oli mallinnus, joka sisälsi ohjaajiemme tuokioiden sisällöt ja jota turvapaikanhakijalasten parissa työskentelevät voivat hyödyntää (LIITE 3).

Opinnäytetyö oli muodoltaan toiminnallinen. Leikkituokiot ohjattiin kahdeksan lapsen ryhmälle kesällä 2016. Leikit valikoitiin lasten suomen kielen osaamisen mukaan ja leikkejä kerrattiin, jotta lapset pystyisivät leikkiä niitä jatkossa itsenäisesti. Tuttujen leikkien leikkiminen mahdollistaa myös onnistumisen kokemusten saamisen. Tulkki oli läsnä kahdessa tuokiossa.

Keräsimme palautetta toiminnastamme lapsilta suullisesti ja hyödyntämällä piirtämistekniikkaa. Pyysimme palautetta myös tuokioita seuranneelta tulkilta. Lapsia havainnointiin tuokioiden aikana ja niiden jälkeen tavoitteiden toteutumisen arvioimiseksi. Toiminta oli lapsille mieluisaa ja tuokioiden sisältö oli sopivan haastavaa lapsiryhmälle. Ohjaajat ja lasten vanhemmat toivoivat, että samantyyppistä toimintaa voitaisiin jatkaa ja ohjata muissa vastaanottokeskuksissa. Johdopäätöksinä koimme tulkin läsnäolon, sekä hyvän yhteydenpidon vastaanottokeskuksen ohjaajien kanssa tärkeiksi asioiksi.

Asiasanat: turvapaikanhakijat, lapset, vastaanottokeskukset, vertaisryhmät, kulttuurisensitiivisyys, turvapaikkaprosessi, identiteetti, traumatisoituminen, ohjattu leikki, produktiot

ABSTRACT

Janerva, Noora and Karppinen, Alma. Play sessions for asylum seeker children. Controlled games to support everyday life of 6–9 year-old children in a reception center. Helsinki, autumn 2016. 67 pages and 3 appendices. Language: Finnish.

Diaconia University of the Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, option in Social Services and Education. Degree: Bachelor of Social Services.

Purpose of the thesis was to guide play sessions to asylum seeker children who go to preschool or school. Five play sessions took place in a private reception center. The aim was to support the children's everyday life in the reception center, encourage them to play, improve their Finnish language skills and provide them with experiences in group activity.

The first goal was to increase the wellbeing of children living in the reception center by providing them with activity and experiences of success in group action. The second goal was to gain comprehension in assets that need to be notified when planning and guiding play sessions to asylum seeker children. The thesis includes a report of the play sessions that took action and it can be useful to people working with asylum seeker children.

The practical part of the thesis took place in summer of 2016. Eight children participated in the play sessions. The plays were chosen according to the children's Finnish language skills and they were repeated in order to enhance memory traces of plays and to allow for experiences of success. An interpreter took part in some of the play sessions.

The assessment of the sessions was gathered by talking with children as well as with the method of drawing. Feedback and observing children during and after play sessions was planned to measure the achievements. The children enjoyed the experience and social workers in reception center as well as parents hoped, that the activity would be continued in their reception center and others. The content of the sessions was well adjusted to the group of children and their skills. Communication with social workers in reception center is essential in succeeding in guiding activity. Our study showed that an interpreter's presence is useful for success in play sessions.

Keywords: asylum seekers, children, reception centers, peer groups, cultural sensitivity, asylum procedure, identity, traumatization, rule games, productions

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 TURVAPAIKANHAKIJALAPSENA SUOMEEN.....	8
2.1 Turvapaikan hakemisen taustoja.....	8
2.2 Turvapaikanhakijalapsen pakomatka	9
2.3 Turvapaikanhakijalapsen traumatisoituminen.....	10
2.4 Turvapaikkaprosessi	12
3 TURVAPAIKANHAKIJALAPSEN ARKI.....	16
3.1 Elämää vastaanottokeskuksessa	16
3.2 Turvapaikanhakijalapsi esikoulussa ja ala-asteella	18
4 TURVAPAIKANHAKIJALAPSEN KOHTAAMINEN OHJAUSTILANTEESSA	21
4.1 Kulttuurisensitiivisyys	21
4.2 Identiteetti.....	23
4.3 Vertaisryhmän ohjaaminen.....	24
4.4 Ohjattu leikki.....	27
5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET.....	29
6 LEIKKITUOKIOIDEN SUUNNITTELU, TOTEUTUS JA ARVIOINTI	29
6.1 Kohderyhmä.....	29
6.2 Toimintaympäristönä pääkaupunkiseudun vastaanottokeskus.....	30
6.3 Tuokioiden suunnittelu.....	31
6.4 Tuokioiden toteutus	33
6.5 Arvioinnin toteutus.....	35
7 ARVIOINNIN TULOKSET	36
7.1 Lasten palaute.....	36
7.2 Itsearviointi	37
8 POHDINTA	40
8.1 Opinnäytetyön eettisyys	40
8.2 Opinnäytetyön luotettavuus.....	42
8.3 Opinnäytetyöprosessi ja ammatillinen kasvu.....	43

8.4 Johtopäätökset ja kehittämisideat	46
LÄHTEET	49
LIITTEET	54
LIITE 1: Tiedote vanhemmille	
LIITE 2: Lupa lapsen osallistumisesta ryhmään	
LIITE 3: Leikkien mallinnus	

1 JOHDANTO

Suomeen saapui vuonna 2015 poikkeavan paljon turvapaikanhakijoita. Vuonna 2014 Suomeen saapui yhteensä 3 651 turvapaikanhakijaa, kun taas vuonna 2015 vastaava luku oli 32 476 henkilöä. (Maahanmuuttovirasto 2016 a.) Heistä noin puolet oli lapsia (UNHCR 2015). Vastaanottokeskuksessa tehtävän työn tavoite on tukea ja ylläpitää turvapaikanhakijan toimintakykyä turvapaikkaprosessin aikana (Korhonen & Puukari 2013, 176). Erityisesti turvapaikanhakijalapsen tarvitsevat leikkiin kannustavaa ympäristöä, jota vastaanottokeskukset eivät yleensä kuitenkaan voi tarjota. Vapaaehtoistyöntekijät ovat siksi isossa roolissa järjestämässä lapsille toimintaa.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli ohjata 6–9-vuotiaille turvapaikanhakijalapsille viisi toiminnallista tuokiota, jotka painottuvat ohjattuun leikkiin. Tuokioissa oli samanlaisena toistuva runko, joka käsitti aloituksen, leikit ja loppurentoutuksen. Ryhmässä oli kahdeksan lasta. Yhteistyökumppanimme toimi yksi pääkaupunkiseudun vastaanottokeskuksista. Lasten tietosuojan varmistamiseksi emme mainitse vastaanottokeskuksen tai sen ylläpitäjän nimeä opinnäytetyössämme.

Kouluikäisten turvapaikanhakijalasten parissa ei ole tehty aikaisemmin toiminnallisia opinnäytetöitä. Toivomme opinnäytetyömme olevan hyödyksi kaikille turvapaikanhakijalasten kanssa työskenteleville. Koostamastamme ohjattujen leikkituokioiden mallinuksesta (LIITE 3) voi apua tuokioiden suunnitteluun. Ohjauksessa on huomioitava lasten kulttuuri ja kulttuurierot. Erityisesti eri kulttuuritaustaisilla lapsilla strukturoitu toiminta lisää turvallisuuden tunnetta ja varmuutta ryhmässä toimimiseen. Apuvälineinä kuvien käyttö tukee lasten kykyä kommunikoida ja näin ollen lisää heidän osallisuuttaan.

Turvapaikanhakijoiden vastaanottoa on käsitelty laajasti mediassa ja yhteiskunnallisessa keskustelussa. Valitsimme opinnäytetyömme aiheen sen ajankohtaisuuden vuoksi. Toinen meistä on töissä alaikäisten turvapaikanhakijoiden parissa ja halusimme kehittää alaikäisten turvapaikanhakijoiden ryhmiin liittyviä ohjaustaitojamme. Toinen meistä hankkii lastentarhanopettajan virkakelpoisuuden,

jonka takia päädyimme rajaamaan kohderyhmäksi erityisesti turvapaikanhakijoiden lapset.

Opinnäytetyössä käsittelemme muun muassa turvapaikanhakijoiden pakomatkaa, traumatisoitumista, turvapaikkaprosessia, identiteetin muovautumista, turvapaikanhakijalapsen elämää vastaanottokeskuksessa, ohjattua leikkiä sekä kulttuurisensitiivisyyttä. Näiden aiheiden jälkeen keskitymme opinnäytetyön toiminnalliseen osuuteen liittyviin asioihin. Johtopäätöksissä tärkeitä huomioita olivat yhteistyön merkitys vastaanottokeskuksen ohjaajien kanssa, haasteet suljetun toiminnan järjestämisessä vastaanottokeskuksessa ja vastaavanlaisen toiminnan tarve.

2 TURVAPAIKANHAKIJALAPSENA SUOMEEN

Turvapaikanhakija on henkilö, joka pyytää suojaa vieraasta maasta jättämällä turvapaikkahakemuksen (Suoranta 2011, 12–13). Pakolaisilla tarkoitetaan niitä, jotka ovat saaneet Geneven pakolaissopimuksessa määritellyn erityisen pakolaisen statuksen. Yleiskielessä pakolaisella tarkoitetaan kaikkia niitä, joilla on suojeluperusteinen oleskelulupa. (Pakolaisneuvonta ry i.a.)

2.1 Turvapaikan hakemisen taustoja

Turvapaikanhakija jättää kotinsa monesta eri syystä. Ne liittyvät usein sotiin, levottomuuksiin, muihin kansojen tai ihmisryhmien välisiin erimielisyyksiin ja luonnonkatastrofeihin. Vuonna 2015 Suomeen saapuneista turvapaikanhakijoista kaksi kolmasosaa saapui Irakista. (Maahanmuuttovirasto 2016 b.) Irakissa on käyty vuosina 1979–2003 kolme sotaa, joista viimeisin alkoi vuonna 2003 ja jatkuu edelleen (Lähteenmäki ja Tiilikainen 2010, 284; Esim. Allawi 2007). Iraq Body Count -hankkeen (2016) mukaan nykyisen sodan aikana on kuollut reilut 240 000 henkeä. Lähtemishalukkuutta lisäävät köyhyys, epätasa-arvoisuus ja elämän eri osa-alueilla esiintyvä epäoikeudenmukaisuus. (Pakaslahti & Huttunen 2010, 165.)

Osa turvapaikanhakijalapsista on elänyt koko elämänsä turvattomassa ympäristössä, jossa yhteiskuntajärjestys on lähes olematon ja ihmisoikeusloukkauksia tapahtuu päivittäin. Lapset ovat saattaneet olla todistamassa läheisen tappamista, kiduttamista, katoamista, tai he ovat voineet joutua itse kidutuksen ja väkivallan kohteiksi. (Mustonen & Aulanko 2011, 11–12.) Valtaosa kidutuksista tai pahoinpitelyistä on viranomaisten eli poliisin, sotilaiden tai puolisotilaallisten joukkojen tekemiä (Pakaslahti & Huttunen 2010, 184). Lapset ovat saattaneet joutua rekrytoituiksi aseellisiin joukkoihin, pakkotyöhön tai ihmiskaupan uhreiksi. Osa lapsista on tullut vainotuksi oman tai vanhempiansa etnisen tai poliittisen taustan vuoksi. Turvapaikanhakijalapsi on voinut kokea hyväksikäyttöä tai laiminlyöntiä myös omassa perheessään. Lähdön taustalla on voinut olla ikään

ja sukupuoleen liittyviä uhkia, kuten lasten pakkoavioliitot. (Mustonen & Aulanko 2011, 11–12.)

Viime aikoina on kyseenalaistettu turvapaikanhakijoiden motiiveja pakolaisuuteen. Niin sanotut elintasopakolaiset lähtevät kotimaastaan paremman elämän toivossa. Sairaus, kurjuus, työttömyys ja nälkä eivät kuitenkaan riitä oleskeluluvan myöntämiseen Euroopassa. (Pakaslahti & Huttunen 2010, 192.) Joissain tapauksissa lapsi tai nuori on lähtenyt omasta halustaan tai perheen painostuksesta kotimaastaan sillä ajatuksella, että perheenyhdistämisen kautta perhe tai sukulaiset pääsisivät myös Suomeen asumaan. Heistä voidaan käyttää hieman leimaavaa termiä nimeltään ankkurilapsi. Joulukuussa 2015 hallitus antoi hyväksyntänsä perheenyhdistämisen kriteerien tiukentamiseksi. (HE 43/2016.)

2.2 Turvapaikanhakijalapsen pakomatka

Turvapaikanhakijalapset saapuvat Suomeen erilaisia reittejä. Osa on tehnyt matkaa muutaman päivän ja osa vuosia. Jotkut ovat tehneet matkaa pienissä osissa välillä töitä tehden, kunnes ovat päässeet taas jatkamaan pakomatkaa. Koska turvapaikanhakijat eivät voi turvautua laillisiin reitteihin, sisältävät pakomatkat usein psyykkisesti ja fyysisesti kuormittavia kokemuksia. Osa turvapaikanhakijoista on otettu kiinni ja laitettu säilöönottokeskuksiin tai vankiloihin. (Lähteenmäki 2013, 81–92.) Lain mukaan alle 15-vuotiaita ei kuitenkaan saa ottaa säilöön kuin erikoistilanteissa, eikä perheenjäseniä saa erottaa toisistaan (Mikkonen 2002, 32). Vanhemmat pojat kestävät matkan fyysisen rasittavuuden usein tyttöjä paremmin, kun taas tyttöihin voi matkan aikana kohdistua erityisiä riskejä sukupuolensa takia. Ne lapset, joiden matkanteko osuu talveen, joutuvat kaikkein kovimmille riittävän vaatetuksen puuttumisen takia. (Lähteenmäki 2013, 81–92.)

Turkin ja Kreikan välissä oleva Egeanmeri on yksi maailman vaarallisimmista reiteistä pakolaisille (Unicef 2016). Turvapaikanhakijat ovat joko valinneet itse menevänsä pienillä ja ylikuormitetuilla kalastajaveneillä Välimeren yli tai aseistetut ihmissalakuljettajat eivät ole antaneet heille muita vaihtoehtoja. (Amnesty

International 2015.) Vuonna 2016 kesäkuuhun mennessä Välimeren on hukunut noin 2800 ihmistä, kun koko vuoden 2015 aikana hukkuneita oli noin 3770 (IOM 2016). Päivässä Välimeren hukkuu noin 2 lasta (Unicef 2016).

Suomeen saapuvien turvapaikanhakijalasten perheet ja sukulaiset ovat usein maksaneet suuria summia ihmiskuljettajille, jotka vievät heidät turvalliseen maahan (Mustonen & Aulanko 2011, 12–13). Salakuljettajat pyrkivät ehkäisemään pakoyritykset ja varmistamaan palkkion saamisen matkanteon jälkeen pelottelemalla kauttakulkumaan vaarallisuudella ja kiinnijäämisen seurauksilla sekä pitämällä perheen matkustusasiakirjat ja rahavarat itsellään. Yksi esimerkki pakomatkan myöhemmistä vaikutuksista lapsiin onkin miehiä kohtaan tunnettu pelko. (Lähtenmäki 2013, 81–92.)

2.3 Turvapaikanhakijalapsen traumatisoituminen

Traumatisoituminen on ihmisen luonnollinen reaktio erittäin ahdistavaan tilanteeseen, jonka edessä henkilö on avuton, eivätkä hänen taitonsa riitä tapahtuman käsittelemiseen. Ihmisen suojakerros on rikkoutunut ja kokemus turvallisuudesta, sekä omasta selviytymisestä on kadonnut. (Pakaslahti & Huttunen 2010, 197.) Traumatisoituneella henkilöllä ilmenee erilaisia stressioireita, kuten traumaattisen tapahtuman uudelleen kokeminen voimakkaiden muistikuvien, hetkellisten takaumien tai painajaisten kautta, sekä traumaan liittyvien asioiden välttäminen ja kykenemättömyys muistaa kokemukseen liittyviä keskeisiä asioita. Muita oireita voivat olla jatkuva psyykinen herkistyminen sekä ylivireys. (Mustonen & Aulanko 2011, 13.)

Pakolaisuuteen liittyvät traumat voidaan luokitella kolmeen eri osa-alueeseen. Ensimmäinen osa-alue on kidutukseen, vankeuteen, terroriin ja erilaisiin sotakokemuksiin liittyvät massiiviset traumat ja posttraumaattiset reaktiot. Toinen osa-alue on maanpakoon ja pakolaisuuteen liittyvistä menetyskokemuksista syntyvät traumat, jolloin turvapaikanhakija on eristyksissä hänelle elintärkeästä ympäristöstään ja läheisimmistä ihmissuhteistaan. (Pakaslahti ja Huttunen 2009, 195–196.) Turvapaikanhakija on menettänyt kotinsa, tavaransa, tutun

ympäristönsä, vanhat ystävänsä, keskusteluverkostot, sekä asemansa, eikä pysty aloittamaan kotoutumista uuteen kotimaahansa. (Mustonen & Aulanko 2011, 14.) Kolmas pakolaisuuden traumailmiön osa-alue on traumojen kumulatiivinen vaikutus, jolloin traumojen seuraukset kasaantuvat helposti ja traumat siirtyvät lähiomaisiin ja tuleville sukupolville (Pakaslahti & Huttunen 2010, 192–196).

Kuten traumat yleensäkin, turvapaikanhakijan traumakin tulisi nähdä tapahtumien sarjana. Esimerkiksi jos koulutettu isä ei saa kielitaidon puuttumisen vuoksi töitä, voi tästä seurata masennus ja muutos perhestruktuurissa. Näistä asioista puolestaan voi seurata lasten kasvuolosuhteiden muutos. Monissa kulttuureissa perheen äiti saa ensisijaisesti tukea omalta äidiltään tai suvun naisilta. Äidin menettäessä tukiverkostot hän on usein yksin kamppailemassa orpoutta ja masennusta vastaan. Masentunut vanhempi ei aina pysty olemaan psyykkisesti käytettävissä ja välittämään lapselleen turvallisuutta saman lailla kuin terve vanhempi pystyy. Lisäksi lapset voivat kokea, että he esiintyvät tulevaisuuden toivona ja heidän tulisi pärjätä uudessa maassa ja siten paikata vanhempien menetyksiä. (Pakaslahti & Huttunen 2010, 213–214.) Lapsi voi myös syyttää itseään perheelle sattuneista tapahtumista (Pakaslahti & Huttunen 2010, 209).

Lapset ovat traumatilanteissa ja niiden jälkeen avuttomampia kuin aikuiset. He eivät ymmärrä asioita rationaalisesti tai hahmota syy-seuraussuhteita. He tarvitsevat aikuisen tukea kokemusten purkuun. Lapsi voi menettää perusluottamuksensa, jolloin lapsen terve kehitys vaurioituu. Traumatisoitunut lapsi ilmentää tapahtunutta olemalla joko aggressiivinen tai vetäytynyt. Lapsi voi kieltää kokonaan tapahtuneen, tai hän voi keksiä jonkin kummalliselta kuulostavan selityksen tapahtuneelle. Sulkemalla pahat muistot pois mielestään lapsi pyrkii suojelemaan itseään. (Lähteenmäki 2013, 81–92.)

Traumatisoituneilla turvapaikanhakijalapsilla esiintyy pitkäaikaista keskittymiskyvyttömyyttä, pelkoja ja ahdistuksia, sekä vaikeuksia tuoda esiin omia ajatuksia ja näkökulmia (Pakaslahti & Huttunen 2010, 286–287; Lähteenmäki & Tiilikainen 2010, 285; Punamäki 2001, 291). Heille tyypillistä ovat pakonomaiset, ahdistavat ja toistuvat leikit (Sourander 2007, 481). Kouluikäisillä ja sitä nuo-

remmilla tyypillisiä posttraumaattisen stressihäiriön oireita ovat univaikeudet, pelkotilat, eroahdistus ja regressio. Jatkuvan epävarmuustilan sietäminen ja vanhempien ahdistuneisuus näkyy lapsissa usein puhumattomuutena sekä aggressiivisuutena. (Leppäkorpi 2011, 106–107.)

Psyykinen trauma syntyy fyysisestä uhasta tai väkivallasta, erottamisesta tai erilleen joutumisesta sekä menetyksestä. Lisäksi voidaan nähdä omana erityisenä ryhmänään sotakokemusten, onnettomuuksien ja luonnonkatastrofien aiheuttamat traumat. Vaikeimmat posttraumaattiset oireet syntyvät, kun toinen ihminen pyrkii tahallaan vahingoittamaan toista. (Pakaslahti & Huttunen 2010, 195.) Erityisesti lapsen näkökulmasta perhe muodostaa tärkeimmän osan lapsen turvallista kasvuympäristöä (Vornanen 2006, 131). Lapselle on aina traumaattinen kokemus, jos hän joutuu vanhempansa hylkäämäksi (Leppäkorpi 2011, 106–107).

2.4 Turvapaikkaprosessi

Jokainen Suomesta turvapaikkaa hakeva osallistuu turvapaikkamenettelyyn, joka Suomessa perustuu ulkomaalaislakiin (Pakolaisneuvonta ry 2010). Menettelyssä sovelletaan YK:n pakolaissopimusta ja EU-direktiivejä, kuten pakolaisen määritelmädirektiivi ja turvapaikkamenettelydirektiivi (Mustonen & Aulanko 2011, 17). Alla oleva kuvio osoittaa millainen turvapaikkamenettely Suomessa on käytössä.

Kuva 1: Turvapaikkamenettely (muokattu lähteestä Ylenius 2012 & Pakolaisneuvonta ry 2010).

Turvapaikanhakijalapsen perhe jättää turvapaikkahakemuksen Suomen rajalla tai pian maahan saapumisen jälkeen poliisilaitokselle. Rajavartiolaitos tai poliisi tekee silloin lapsen vanhemmille ja yli 15-vuotiaille perheenjäsenille turvapaikkakuulustelun, jossa selvitetään heidän henkilöllisyydet, matkareitti, sekä maahantulon syy. (Ylenius 2012, 8.) Jos turvapaikkakuulustelun jälkeen hakijoiden henkilöllisyydet tai matkareitit ovat edelleen epäselvät, saatetaan heidät ottaa säilöön. Säilöönotto voi kestää parista päivästä jopa kuukausiin. Säilöönotto ei kuitenkaan koske lapsia. Yleensä turvapaikkakuulustelun jälkeen perhe sijoitetaan vastaanottokeskukseen. (Suoranta 2011, 19.) Perhe ei voi vaikuttaa vastaanottokeskukseen, jonne heidät siirretään. Siirto tapahtuu sinne, missä on tilaa ja siellä asuminen on ilmaista turvapaikanhakijoille. Perhe voi mennä asumaan myös muualle, jolloin asumiskustannuksista tulee vastata itse. Kunnat voivat tuottaa itse vastaanottokeskuspalveluja tai ostaa niitä yksityiseltä palveluntuottajalta. (Suoranta 2011, 11–19.)

Turvapaikkapuhuttelu tapahtuu tällä hetkellä puolen vuoden tai vuoden jälkeen turvapaikkahakemuksen jättämisestä. Puhuttelu kestää noin puoli päivää. Turvapaikkapuhuttelussa selvitetään perusteet sille, miksi perhe ei katso voivansa turvallisesti palata asuinmaahansa tai onko perheellä muita perusteita saada oleskeluoikeus. Puhuttelussa selvitetään myös perheen suhtautumista siihen, että heidät voidaan siirtää turvapaikkaan tai alkuperäismaahan sekä suhtautumista mahdolliseen maahantulokieltoon. (Ylenius 2012, 10.) Lähtökohtaisesti yli 15-vuotiaita lapsia puhutellaan aina, mutta myös alle 15-vuotiaita voidaan kuulla. Molemmissa tapauksissa lapsen huoltaja on läsnä. Lasten turvapaikkapuhuttelua kutsutaan turvapaikkakuulemiseksi. Pieniä lapsia ei yleensä kuulla ilman erityistä syytä. (Maahanmuuttoviraston ylitarkastaja 2016.)

Turvapaikkapuhuttelun jälkeen arvioitu aika turvapaikkapäätöksen saamiseen on noin 8–10 kuukautta. Turvapaikkahakemusten käsittelyajat ovat kuitenkin huomattavasti pidentyneet vuodesta 2015, jolloin turvapaikkahakemusten määrä kasvoi merkittävästi. (HE 120/2015.) Turvapaikka myönnetään ulkomaalais-

lain mukaan, jos perhe on joutunut jättämään kotinsa jouduttuaan vainotuksi alkuperänsä, uskontonsa, poliittisen kantansa, kansallisuutensa tai johonkin tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen vuoksi, eikä voi turvautua oman maansa suojeluun. Jos pelko on perusteltua, myönnetään perheelle turvapaikka. Jos turvapaikan antamiselle ei ole riittäviä perusteita, mutta kotimaahan palatessa perhe joutuisi todelliseen vaaraan kärsiä vakavaa haittaa, heille voidaan myöntää oleskelulupa myös muilla perusteilla. Näitä perusteita voivat olla kansainvälinen suojelu, humanitäärinen suojelu, inhimilliset syyt, toissijaisen suojelu ja perheenjäsenyys. (301/2004.) Kun turvapaikkahakemus on myönteinen, turvapaikanhakijaperhe saa joko turvapaikan tai oleskeluluvan. Noin puolet hakijoista saa turvapaikan ja puolet oleskeluluvan. (Suoranta 2011, 14–20.)

Turvapaikan saamisen jälkeen turvapaikanhakijan titteli muuttuu pakolaiseksi. Pakolaisstatuksen saa henkilö, jolle valtio antaa turvapaikan tai jonka yhdistyneiden kansakuntien pakolaisasiain päävaltuutettu katsoo olevan pakolainen. Oleskelulupa tarkoittaa lupaa saapua toistuvasti maahan ja oleskella maassa. Silloin henkilöllä on oikeus kuntapaikkaan ja kotoutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan alkaa. Oleskeluluvan voi saada Suomessa myös työ- tai opiskeluluvan muodossa. (Suoranta 2011, 14–20.) Turvapaikan saamisen jälkeen alkavat valtion tukemat kotoutumistoimet (Suoranta 2011, 93).

Jos turvapaikanhakijaperhe saa kielteisen turvapaikkapäätöksen, aloittaa poliisi poiskäännytyksen. Kielteiseen päätökseen voi hakea muutosta Helsingin hallinto-oikeudelta ja asian voi viedä korkeimpaan hallinto-oikeuteen asti, jos hakija saa valitusluvan. Oikeusasioissa turvapaikanhakija saa apua Pakolaisneuvontary:n juristeilta. (Suoranta 2011, 19–20.) Valituksen taustalla voivat olla esimerkiksi lapsiin kohdistuvat ihmisoikeusloukkaukset, kuten ympärileikkaus, armeijaan värväminen, sekä lapsikauppa tai sen uhka, jotka eivät yksinään riitä syiksi turvapaikan saamiselle (Mikkonen 2002, 54–55).

Kielteinen päätös on perheelle usein katastrofi ja voi olla kuolemantuomioon verrattava kokemus. Päätöksestä valittaminen on pitkä ja raskas prosessi. (Pakaslahti & Huttunen 2010, 165–166.) Kielteisen turvapaikkapäätöksen tullessa lapselle tulisi aina antaa aikaa tilanteen läpikäymiseen ystäviensä, perheensä ja

itsensä kanssa. Hyvästelemättä jättämisestä voi seurata surutyön viivästymistä ja turhaa mielihahaa maasta poistetulle lapselle, sekä hänen ystävilleen. Hyvästelemisen lisäksi kotimaahan palaamisen hyväksymistä saattaa auttaa keskustelu paluuseen liittyvistä positiivisista asioista ennen kuin käännäminen alkaa. Positiivisen kotimaankuvan luomisessa lasta voivat auttaa parhaiten ne aikuiset, joiden kanssa lapsi on ollut säännöllisesti tekemisissä. (Lähteenmäki 2013, 126.)

3 TURVAPAIKANHAKIJALAPSEN ARKI

Turvapaikanhakijalapselle arjen sujuminen uudessa maassa on tärkeää. Hyvään arkeen kuuluvat toistuva rytmi ja tutut rutiinit. Turvapaikanhakijalapsen arjen tukemisessa on tärkeää kiinnittää huomiota lapsen turvallisuuden rakentumiseen. Turvallisuuden tunnetta lapselle luovat pysyvät ihmiset, asuinpaikat ja olosuhteet. Suuri osa turvapaikanhakijalapsen arkea muodostuu vastaanotto-keskuselämästä ja koulunkäynnistä. (Helsingin Diakonissalaitos 2014.)

3.1 Elämää vastaanottokeskuksessa

Vastaanottokeskuksissa vietetty aika ei usein ole helppoa lapselle. Toimintamahdollisuudet ovat vähäisiä ja psyykkiset ongelmat kärjistävät perheenjäsenten suhteita ja masentuneisuus on usein yleistä. Suomalaisessa tutkimuksessa vastaanottokeskuksessa asuvia lapsiperheitä haastateltiin toistuvasti puolen vuoden ajan. Lähes kaikissa tutkimuksen perheissä ainakin yksi perheenjäsen oli joutunut vainon kohteeksi. Kolmanneksessa tutkimuksen perheistä vanhempi oli yrittänyt itsemurhaa Suomeen saapumisen jälkeen. Yli puolessa perheistä ainakin yhdellä vanhemmalla oli itsetuhoisia ajatuksia haastatteluiden aikana. (Sourander 2003, 483.) Pitkittynyt asuminen laitospöytäolosuhteissa aiheuttaa perhe-elämään usein epävakaisuutta, sekä elämänhallinnan menettämiseen liittyvien tunteiden ja psyykkisen huonovointisuuden esiintuloa. Se voi myös lisätä vanhempien hermostuneisuutta ja lasten fyysistä kurittamista. (Lähteenmäki 2013, 117.) Usein maahanmuuttajataustaiset lapset kokevat enemmän vakavaa väkivaltaa vanhemmiltaan kuin kantasuomalaiset lapset (Säävälä 2012, 22).

Pitkästymisen, luottamuksen puutteen kokemisen ja eristäytymisen lisäksi lapsen elämää voivat vaikeuttaa myös kielitaidon puute, arkuus, heikko vastaanottavan maan tuntemus, yksinäisyys, ystävien kaipuu ja lähiympäristössä ilmenevät ennakkoluulot (Lähteenmäki 2012, 291; Pentikäinen 2004, 2). Elämää hankaloittavat myös ahtaat asumisolot, jotka lisäävät vanhempien kontrolloinnin

mahdollisuuksia suhteessa lapsiin ja vähentävät lasten itsenäisyyden ja riippumattomuuden tunnetta. (Lähteenmäki 2013, 15.) Turvapaikanhakijoiden tukemisessa tulisi huomioida lukuisat henkilökohtaiset ja yhteisölliset tekijät, jotka vaikuttavat hyvinvointiin vastaanottovaiheessa ja myöhemmin. Perustekijöitä ovat turvallisuus, mielekäs vapaa-aika, mahdollisuus kouluttautumiseen tai jonkinlaiseen työhön, yhteisölliset rajat ja säännöt sekä uskonto. (Sourander 2003, 483.)

Turvallisuus on ihmisen perustarve. Turvapaikanhakijalapsen turvattomuuden tunteeseen vaikuttavat muuttuva ja ennustamaton ympäristö. (Vornanen 2006, 121.) Turvallisuudessa on kyse jatkuvuudesta, järjestyksestä ja oman elämäntilanteen hahmottamisesta riittävällä tavalla. Perhe tarjoaa lapselle kokemuksen kuulumisesta ryhmään. Perhe merkitsee myös varmuutta, jatkuvuutta ja luottamusta tulevaisuuteen. (Vornanen 2006, 124.) On tavallista, että turvapaikanhakijat kokevat epäluuloisuutta kohtalotovereita, sekä viranomaisia kohtaan. (Lähteenmäki 2012, 291; Esim. Tella 2005, 35).

Vastaanottokeskuksissa on niukasti leikkitiloja tai oleskelupaikkoja lapsille, jonka takia lapset viettävät usein aikansa perheen omassa asuinhuoneessa tai yleisissä tiloissa. Leikkitilat ovat usein auki vain tiettyinä aikoina. Pihalla ei myöskään yleensä ole leikkitelineitä tai keinoja, jolloin isoimmat lapset saattavat vierailta kauempana sijaitsevissa leikkipuistoissa. (Lähteenmäki 2012, 291.) Vastaanottokeskuksessa kaiken toiminnan järjestäminen on kiinni henkilökunnasta, sekä vapaaehtoisista. Joissakin vastaanottokeskuksissa pyritään järjestämään lapsille erilaisia kerhoja ja muita aktiviteetteja. Kouluikäisten kerhot liittyvät usein kotiläksyjen tekemiseen ja alle kouluikäisten kerhot keskittyvät leikkeihin ja liikuntaan. (Lähteenmäki 2013, 15.) Vapaaehtoisten toiminta vastaanottokeskuksissa on tärkeää. Vapaaehtoiset auttavat turvapaikanhakijoita muun muassa oppimaan ymmärtämään suomen kieltä, sekä suomalaista kulttuuria. (Suoranta 2011, 73–75.)

Tulkit ovat apuna maahanmuuttajien kanssa tehtävässä työssä. He kompensoivat yhteisen kielen puuttumista ja tuovat sanat, vuorovaikutuksen perustan, käyttöön. Väärinkäsityksiä saattaa silti syntyä tulkittaessa ilmeitä ja eleitä. Eri kulttuureissa sanat saavat myös eri merkityksiä. (Vilén, Leppämäki & Ekström

2008, 248.) Lapsia käytetään vastaanottokeskuksissa paljon tulkkeina ja useat keskustelut käydään monesti ilman varsinaista tulkkia, vaikka näin ei saisi toimia ja se on lapselle raskasta. Tällä tavalla toimimalla pyritään saamaan tilanteeseen nopeiten selvyys, ilman että paikalle tarvitsisi kutsua virallista tulkkia, koska sen järjestämiseen voisi mennä päiviä. (Lähteenmäki 2013, 99.) Turvapaikanhakijalapsen joutuvat usein kääntämään myös opettajilta tulleet viestit heikosti suomen kieltä taitaville vanhemmilleen. Sisällöltään epämiellyttävien viestien tulkkaminen vanhemmille ei ole mukavaa, varsinkaan silloin, kun viestit liittyvät omaan itseensä ja ne joutuu tulkkamaan itse. (Lähteenmäki 2013, 115.)

3.2 Turvapaikanhakijalapsi esikoulussa ja ala-asteella

Perusopetuslaki velvoittaa kuntia järjestämään kaikille kunnassa tilapäisesti tai pysyvästi asuville opetusta. Tämä koskee myös 7–16-vuotiaita turvapaikanhakijalapsia. Oppivelvollisuus koskee kuitenkin vain Suomessa vakinaisesti asuvia lapsia - ei siis turvapaikanhakijoita, jotka eivät ole vielä saaneet turvapaikkapäätöstä. (HE 171/2014.) Euroopan unionin suositusten mukaan lapsen tulisi päästä aloittamaan koulunkäynti kolmen kuukauden sisällä turvapaikanhakumaahan saapumisen jälkeen (Lähteenmäki 2013, 15–16).

Yleensä turvapaikanhakijat sijoitetaan vuodeksi valmistavalle luokalle, jossa opetellaan aluksi suomen kieltä ja myöhemmin muita oppiaineita. Oppilas on myös mahdollista integroida joissakin oppiaineissa normaaleihin perusopetusryhmiin. Turvapaikanhakijalasten sijoittaminen valmistavalle luokalle tuo mukanaan haasteita, joista yksi on oppilaiden iso vaihtuvuus ja toinen koulunkäynnin loppumisen äkkinäisyys. Nämä molemmat seikat aiheuttavat rauhattomuutta luokassa ja vaikuttavat muiden luokalla olevien oppilaiden työskentelyyn. (Lähteenmäki 2013, 16–17.) Lapsille on tarjottava tarvittaessa valmistavaa opetusta ja kieliopetusta silloin, kun on välttämätöntä helpottaa heidän kouluun osallistumista (HE 171/2014).

Varhaiskasvatuksella on merkittävä asema maahanmuuttajataustaisten perheiden kotoutumisessa ja heidän lastensa elämänlaadun ja tulevaisuuden rakentumisessa. Lasten kulttuurinen tausta otetaan huomioon varhaiskasvatuksessa kehittämällä eri hoito-, kasvatus- ja opetustilanteisiin sopivia toimintatapoja. Esiopetusvuonna laaditaan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma. Suunnitelmaan sisältyy kaksikielisyys suunnitelma, joka auttaa varhaiskasvatustyön suunnittelussa ja arvioinnissa. (Helsingin kaupunki i.a.) Suomi toisena kielenä -opettaja usein osallistuu työn suunnitteluun. Kaksikielisten lasten suomen kielen taitojen kehittyminen arvioidaan lukuvuoden lopussa. Varhaiskasvattajan rooli esiopetuksessa on tukea lapsen äidinkieltä ja mahdollisuutta kasvaa kahteen kulttuuriin. Hänen tulee nähdä kaikki kielet ja kulttuurit yhtä arvokkaina. (Halme & Vataja 2011, 11–12.)

Usein ulkomailta muuttaneiden lasten vanhemmille suomalainen koulu on hyvin vieras maailma, josta heillä ei ole paljoa omaa kokemuksellista tietoa. Puhdas tiedon puute on usein kodin ja koulun vuorovaikutusta heikentävä tekijä. Se myös heijastuu vanhempien tapaan tukea lastensa koulunkäyntiä ja kouluhyvinvointia. (Säävälä 2012, 28.) Myös opettaja voi kokea lapsen kulttuuritaustan vieraaksi ja kokea epäonnistumisen tunteita. Se voi johtaa välinpitämättömyyteen, jolloin opettaja näkee lapset samanlaisina eikä koe tarvetta lapsen taustojen ja tarpeiden huomioimiseen. (Paavola & Talib 2010, 234.) Jos lapsi on hyvin erilainen, se voidaan puolestaan kokea vieraana ja uhkaavana (Halme & Vataja 2011, 11–12).

Turvapaikanhakijoiden joukossa voi olla lapsia, joilla ei ole aiempaa koulukokemusta. Heillä voi olla myös katkonainen koulunkäynnin historia. Koulunkäynnissä on voinut olla keskeytyksiä tai opettajia ja kouluja on ollut useita. Myös suhde aiempiin opettajiin on monesti jäänyt etäiseksi. (Lähteenmäki 2012, 293.) Toisaalta taas useissa maissa koulunkäynti aloitetaan paljon aikaisemmin kuin Suomessa. Aikaisemmat ikävät koulumuistot esimerkiksi kovista rankaisumenetelmistä voivat vaikuttaa Suomessa koulun aloituksessa useisiin poissaoloihin. Kaikkein suurimpana erona entisen ja nykyisen koulunkäynnin välillä turvapaikanhakijalapsen ovat kokeneet sen, ettei Suomessa tarvitse pelätä joutuvansa opettajan mielivallan kohteeksi. (Lähteenmäki 2013, 79–81.)

Maahanmuuttajalasten oppimis- ja sopeutumisvaikeudet koulussa voivat johtua vanhempien ongelmista. Lapsi voi kärsiä vanhempien posttraumaattisista oireista ja masennuksesta. Vanhempien posttraumaattiset painajaiset voivat olla syy lapsen univaikeuksiin. Lapsi sisäistää vanhempien tunteita ja pelkoja suoraan ja oireilee niitä. Vanhemmilla saattaa olla syyllisyyttä ja ahdistusta, joiden takia he ovat haluttomia näkemään lapsen kipua. Ahdistus ja unenpuute heikentävät lapsen koulumenestystä. Lapsen lähtö kotimaasta voi tapahtua nopeasti hyväksyvästi ystäviä, jolloin lapsi käy uudessa maassa läpi lähtöön liittyvää suruprosessia. Kouluikäisen lapsen kehitykselle ympäristö, harrastukset, opettajat, sukulaiset ja kaveripiiri ovat erittäin tärkeitä. (Pakaslahti & Huttunen 2010, 210–211.)

4 TURVAPAIKANHAKIJALAPSEN KOHTAAMINEN OHJAUSTILANTEESSA

Toiminnan suunnittelu lapsiryhmälle alkaa toimintaan osallistuvista lapsista ja lapsiryhmästä. Suunnittelussa otetaan huomioon lasten kehitystaso, kulttuuristausta ja sen hetkiset mielenkiinnon kohteet. (Helsingin kaupunki 2012, 12.) Toimintaa suunnitellessa ohjaajan olisi hyvä selvittää onko jollakin lapsella joi-takin erityispiirteitä, jotka voivat vaikuttaa lapsen osallistumiseen tai toimimiseen ryhmässä. Tästä voi keskustella lasta tuntevan henkilökunnan tai mahdollisuuksien mukaan lapsen vanhemman kanssa. Yhteisen kielen puuttuminen saattaa vaikeuttaa olennaisesti leikin sujuvuutta. Jos ei ole varma lasten kielitaidosta, voi ensimmäiselle kerralle ottaa mukaan tulkin tai vastaanottokeskuksessa pyytää jotakuta henkilökunnasta tulkkamaan. Kuvien käyttäminen toiminnassa on hyvä apukeino kielimuurin ennaltaehkäisemiseksi. (Malkki 2013, 11.)

4.1 Kulttuurisensitiivisyys

Kulttuurisensitiivisyys tarkoittaa herkkyyttä havainnoida eri kulttuurien erityispiirteitä ja kulttuurisidonnaisia tapoja, sekä ymmärtää eri kulttuureiden käyttäytymismallien merkityksiä (Huovila 2006). Matinheikki-Kokon (1998) mukaan kulttuuri on yhteisölle sitä, mitä persoonallisuus on yksilölle. Kulttuuri on käsitteenä moniulotteinen kuten persoonallisuuden käsitekin. Kulttuuri on tapa tuntea, ajatella ja reagoida. Ajattelulla on suuri merkitys siihen, mitkä asiat laukaisevat tunteita. Tunnekokemukset vaihtelevat kulttuureittain. Esimerkiksi afrikkalaisissa alakulttuureissa, joissa uskotaan kohtaloon, ovat syyllisyyden kokeminen ja toisen syyllistäminen harvinaisempaa kuin protestanttisissa kulttuureissa, joissa ihmistä pidetään vastuussa omista teoistaan. (Vilén, Leppämäki & Ekström 2008, 238–240; Matinheikki-Kokko 1998.) Joissain kulttuureissa myös tunnepi-toiset vuorovaikutuksen muodot ovat käytetympiä kuin toisissa. Länsimaiden kulttuurissa arvostetaan neuvottelua, joka sisältää tietynlaista itseilmaisua ja vaativat verbaalisia taitoja. Vähemmistökulttuurin lapsesta on helppo ajatella, ettei hänellä ole yhtä paljon taitoja kuin suomalaisilla vertaisillaan. (Eerola-Pennanen 2011, 235.)

Kulttuurinen vuorovaikutus voi olla hankalaa, mutta erehdyksistä ei saisi lannistua. Jo halu aitoon vuorovaikutukseen voi tehdä toiseen vaikutuksen (Vilén, Leppämäki & Ekström 2008, 238–248). Kulttuurista vuorovaikutusta voi harjoitella esimerkiksi opettelemalla tietoja toisen kulttuurista, selvittämällä millainen käytös heillä on hyväksyttävää ja mikä tuomittavaa, ja selittämällä millainen käytös omassa kulttuurissa on suotavaa tai tuomittavaa. Uudenlaista käyttäytymistä voi harjoitella, sekä selvittää mitkä kulttuuriset tekijät ovat vaikuttamassa tietynlaiseen käytökseen. (Vilén, Leppämäki & Ekström 2008, 248; Brislin ym. 1981.)

Kulttuurierot näkyvät muun muassa valtaetäisyydessä. Sitä voi tarkastella perheen, koulun tai auktoriteettien harrastaman korruption tasolla. Valtaetäisyys kertoo samalla tasa-arvosta. Jos kulttuurissa on suuri valtaetäisyys, kulttuuri ei ole kovin tasa-arvoinen. Koulussa valtaetäisyys merkitsee muun muassa opettajälähtöistä opiskelua, lasten vähäistä aloitteellisuutta ja kritiikittömyyttä opettajaa kohtaan. (Hofstedet, 53–54, 69–99; Mandalios ym. 2011, 46–48.)

Yhteisöllisissä kulttuureissa yhteisö, kuten perhe tai yritys, tulee ennen yksilöä. Yksilön tulee varoa loukkaamasta toiminnallaan yhteisöä. Koulussa se näkyy siten, että oppilaat saattavat epäröidä puhuessaan suuremmassa ryhmässä, jossa on ryhmän ulkopuolisia henkilöitä mukana. Oman ja vieraan ryhmän edustajien välille tehdään luokkatilanteessa ero ja alaryhmiä muodostetaan oman ryhmän jäsenten kanssa. Yhteisön jäseniä on myös joissakin kulttuureissa oikein kohdella paremmin kuin muita. Kasvojen säilyttäminen on tärkeää ja oppilas panee parastaan, koska muuten hän voi saattaa koko ryhmän häpeään. Kulttuurit eroavat toisistaan myös kilpailuhenkisyiden ja tasapäisyyspyrkimyksen osalta. Toisissa kulttuureissa ihmisten keskinäinen kilpailu on kovaa ja voittamista on hyväksyttävää tuulettaa. Silloin koulumaailmassa oppilaat pyrkivät näkymään ja kuulumaan luokassa ja kilpailevat paljon keskenään. He reagoivat herkemmin aggressiivisesti eri tilanteisiin. (Hofstedet, 53–54, 69–99; Mandalios ym. 2011, 46–48.)

4.2 Identiteetti

Identiteetti on pysyvyyden ja varmuuden tunnetta siitä, keneksi on kasvamassa (Paavola & Talib 2010, 60; Keltikangas-Järvinen 1994, 112). Ihmisellä on erilaisia ajatuksia ja tunteita eri elämänvaiheissa, mutta hän kokee silti koko ajan olevansa sama ihminen, joka on varustettu tietyllä historialla, nykyhetkellä ja ennustettavissa olevalla tulevaisuudella (Pakaslahti & Huttunen 2010, 206–207). Muilta ihmisiltä saatu tunnustus, sekä vuorovaikutus muokkaavat identiteettiä. Myös kasvatus vaikuttaa suuresti siihen millaiseksi yksilön identiteetti muodostuu. (Paavola & Talib 2010, 60; Taylor 1995, 59–73.)

Identiteettejä ovat esimerkiksi henkilökohtainen, sosiaalinen ja kulttuuri-identiteetti. Henkilökohtainen identiteetti tarkoittaa ominaisuuksia, jotka erottavat ihmiset toisistaan ja tekevät heistä ainutlaatuisia. Henkilökohtaiseen identiteettiin liittyy itsetunto ja minäkäsitys. Sosiaalinen identiteetti kuvaa sitä, mikä yhdistää yksilöä muihin ihmisiin ja ryhmiin. Ryhmän jäsenenä oleminen vaikuttaa yksilön itsearvostukseen ja itsetuntoon. (Paavola & Talib 2010, 61–61, 66.) Kulttuuri-identiteetti syntyy samaistuessa kansalliseen tai etniseen kulttuuriin. Omien juurien tunnistaminen auttaa ihmistä hyväksymään myös muita kulttuureja. (Halme & Vataja 2011, 11.)

Uuteen kulttuuriin sopeutumisen kannalta on tärkeää, että turvapaikanhakijalla on tilaa ja aikaa muistella omaa kulttuuriaan ja menneisyyttään puhumalla siitä (Pakaslahti & Huttunen 2010, 206–207). Turvapaikanhakijan psyykinen hyvinvointi on siten parempi, jos vastaanottomaa on suvaitsevainen, eikä pyri muuttamaan turvapaikanhakijaa uuden maan kulttuurin näköiseksi (Vilén, Leppämäki & Ekström 2008, 256; Liebkind, 1994). Turvapaikanhakijan kokema arvostus yhteiskunnassa vaikuttaa hänen identiteettiin ja omanarvontunteeseen (Paavola & Talib 2010, 65). Perherakenteet, perinteet ja normit ovat tärkeitä yksilölle ja vaikuttavat myös turvapaikanhakijan kokemukseen ryhmään kuulumisesta (Pakaslahti & Huttunen 2010, 254–255).

Lapsi on erittäin herkkä saamalleen palautteelle silloin, kun identiteetti ei vielä ole vahva. Identiteetti vahvistuu pikkuhiljaa sitä mukaan, kun lapsen ymmärrys

omista juuristaan ja perinteistään kasvaa. Lapsi muodostaa identiteettiään tavallisesti sukupuolensa, perheensä tai päiväkotiryhmänsä kautta. Maahanmuutto asettaa haasteita lapsen identiteetin rakentumiselle, koska hänen tietoisuutensa omasta itsestään heikkenee. Hänen on sopeuduttava uuteen kieleen, kulttuuriin ja paikkaan. (Halme & Vataja 2011, 11–12.) Joskus kaikki, minkä varaan turvapaikanhakija on ennen rakentanut identiteettiään, asetetaan uudessa maassa kyseenalaiseksi. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi näkemykset uskonnosta, rooleista, pukeutumisesta, hyvydestä, oikeudenmukaisuudesta, terveydestä ja sopivista vuorovaikutustavoista. (Vilén, Leppämäki & Ekström 2008, 239.)

Äidinkieli on osa identiteettiä. Se on merkki etnisestä ja kulttuurisesta yhteenkuuluvuudesta ja on siten osa kulttuuria. Äidinkieli vahvistaa turvapaikanhakijalapsen identiteettiä ja kasvattaa itsetuntoa. Jos lasta kielletään puhumasta omaa äidinkieltään, se on tuhoisaa sekä lapsen itsetunnolle että identiteetin kehitykselle. (Paavola & Talib 2010, 231.) Kielen avulla lapsi pääsee myös jäsentelemään asioita luovasti ja luomaan niille uusia merkityksiä. Uuteen maahan sopeutuessa äidinkielen arvo murenee, mikä on kova isku itsetunnolle ja haittaa myös persoonallisuuden, luovuuden ja kehityksen vaatimaa välineistöä. (Pakaslahti & Huttunen 2010, 208.)

4.3 Vertaisryhmän ohjaaminen

Vertaisryhmässä lapsi saa kehittyä ryhmän jäsenenä. Toisilta lapsilta saa mallia ja vertailukohteen. Ryhmässä lapsi oppii sosio-emotionaalisia taitoja. Ne tarkoittavat tunne-elämään liittyviä taitoja, kuten omien tunnetilojen tunnistamista ja niiden kontrolloimista, sekä sosiaalisia taitoja kuten itseilmaisun vuorovaikutuksessa, sosiaalisten suhteiden hahmottamisessa ja näissä tilanteissa sopivan käyttäytymisen. Sosio-emotionaaliset taidot vaikuttavat kykyyn tulla toimeen itsensä ja toisten kanssa. (Edu i.a.) Jo se, että muu ryhmä hyväksyy lapsen, voi ehkäistä lapsen syrjäytymistä (Alijoki & Pihlaja 2011, 269; Alijoki 2006).

Laajamittaisessa tutkimuksessa 11–19-vuotiaiden pakolaisnuorten hyvinvoinnin, elämänlaadun, sosiaalisten verkostojen, läheisten suhteiden ja terveyden kehitystä seurattiin kolmen ensimmäisen maassaolo vuoden aikana. Nuorten terveys ja hyvinvointi osoittautuivat olevan vahvasti yhteydessä heidän kokemuksiinsa mukaan ottamisesta, tasa-arvoisiksi koetuista vertaissuhteista ja hyväksynnän kokemuksista. Syrjinnällä ja kokemuksella omasta sosiaalisesta statuksesta on suora yhteys heikompaan terveyteen ja psykososiaaliseen hyvinvointiin. (Kerkkänen 2015, 47.) Vertaisryhmätoiminta tuotti hyviä tuloksia turvapaikanhakijaperheiden keskuudessa. Heille tarjottiin vertaistukiryhmä, jossa käsiteltiin heidän elämässä tärkeitä aihealueita. Lisäksi perheille valittiin henkilö, jonka kanssa käytiin säännöllisesti läpi perheen tärkeiksi kokemia aihealueita. Tutkimuksen jälkeen osallistujien elämänlaatu, tyytyväisyys, englannin kielen taito, sekä yhteiskuntatietojen taso nousivat ja stressitasot laskivat merkittävästi. (Goodkind 2005; Kerkkänen 2015, 36–37.)

Joillekin lapsille kontaktin luominen muihin voi olla vaikeaa. Jos haluaa mukaan leikkiin, tulee osata asettua muiden aloittamaan leikkiin mukaan, luoda kontakti ja tuoda ideoita. Ohjatuissa tilanteissa lapsi saa sosiaalisiin tilanteisiin tukea aikuiselta. (Alijoki & Pihlaja 2011, 269.) Turvapaikanhakijalapsat kasvavat erillään itselle tutusta ympäristöstä ja kulttuurista ilman jatkuvuutta tai varmuutta tulevaisuudesta. He, kuten muutkin lapset tarvitsevat aikuisen tukea ja hoivaa, rutiineja ja mahdollisuuden olla lapsi. Ryhmässä lapsella on paikkansa, hän saa huomiota ja hän pääsee leikkimään ja olemaan lapsi. (Pakaslahti & Huttunen 2009, 211–212.)

Ohjaajan arvot ja uskomukset vaikuttavat ryhmän lasten minäkäsityksiin, oppimiseen ja saavutuksiin. Monikulttuurista ryhmää ohjatessa on tärkeää, että ohjaaja tiedostaa omat positiiviset ja negatiiviset asenteensa ja väärinymmärryksensä eri kulttuureja kohtaan. Tiedostettuaan ne, ohjaaja voi miettiä, miten hän ottaa eri käyttäytymisnormit ja oppimistavat huomioon ohjauksessaan. Hyvä ohjaaja tiedostaa, että on useita tapoja ja näkökulmia ryhmässä toimimiseen. Tärkeintä on, että jokaista kuunnellaan ja jokaisen läsnäoloa arvostetaan. (Eerola-Pennanen 2011, 245.)

Arviointiin vaikuttavat ohjaajan vuorovaikutustaidot ja asenteet. Hyvä ohjaaja on emotionaalisesti läsnä ja osaa kuunnella ja havainnoida lapsiryhmää. Hän tarjoaa tilaisuuksia lapsen ja aikuisen välisen vuorovaikutuksen syntymiselle ja tukee lapsen vuorovaikutustaitoja ja osallistumista näissä tilanteissa. On tärkeää, että ohjaaja luo hyväksyvän ilmapiirin, jossa kannustetaan uskaltamaan ja jossa erehtyminen on sallittua. Hän myös vastaa lasten aloitteisiin, ottaa ne vakavasti ja vie heidän ideoitaan eteenpäin. (Heikka, Hujala & Turja 2009, 115.)

Osallisuus tarkoittaa mahdollisuuksia olla mukana määrittämässä, toteuttamassa ja arvioimassa toimintaa. Osallisuuden kautta opitaan olemaan ja toimimaan yhdessä. Se edellyttää toimivaa vuorovaikutusta, mikä turvapaikanhakijalasten kanssa toimivien aikuisten tulee huomioida. (THL 2016.) Turvapaikanhakijalasten suomen kielen taitotaso vaihtelee paljon. Alkeiskielitaidolla lapset ymmärtävät ohjaukselliset asiat, mutta voivat olla epävarmoja kielellisen ilmaisun kanssa ja osallistuminen vaikeutuu. Lasta voi silloin rohkaista toimimaan, mutta ilman pakoittamista mihinkään, johon lapsi ei ole valmis. Leikkiminen ja piirtäminen voivat olla lapselle mielekkäitä ilmaisun tapoja. Peruskielitaidolla voidaan saavuttaa tila, jossa lapset oma-aloitteisesti osallistuu aikuisen avustuksella yhteisen toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. (THL 2016.)

Suomea heikosti puhuvien lasten kanssa tulisi kiinnittää erityistä huomiota vuorovaikutuksen laatuun ja kielenkäyttöön (Eerola-Pennanen 2011, 243; Paavola 2007). Ala-aste -ikäiset turvapaikanhakijalapset oppivat suomen kielen nopeasti. Pääsääntöisesti ensimmäisen puolen vuoden maassa olemisen jälkeen heidän kanssaan voi kommunikoida hyvin ohjaustilanteissa. Kestää yleensä puolesta vuodesta vuoteen, että lasten kanssa voi keskustella sujuvasti asioista. (Lepola 2016.)

Uusissa ohjaustilanteissa lapset usein jännittävät, mikä vaikuttaa tarkkaavaisuuteen ja puheen ymmärtämiseen. Silloin auttaa, että rohkaisee lasta kysymään hänelle epäselviä asioita. Sen varmistamiseksi, että lapset ovat ymmärtäneet kerrotun, voi tehdä kysymyksiä tai pyytää lapsia itse kertomaan pääkohtia kerrotusta asiasta. Puhujan kannattaa pitää taukoja, koska lapset väsyvät. Siirtymiset on myös hyvä tehdä selvästi, esimerkiksi sanomalla: ”Nyt olemme käsitel-

leet, ja nyt siirrymme...” (Ketonen, Salmi & Tuovinen 2004, 35.) Kerrottavan asian jäsentäminen sanoin ja kuvin, eli strukturointi, auttaa lasta ymmärtämään (Ketonen, Salmi & Tuovinen 2004, 45).

Tarkkaavaisuutta voi helpottaa poistamalla ylimääräiset näkö- ja kuuloärsykkeet ympäristöstä. Esimerkiksi pöytä, jolla on paljon tavaraa, voi viedä lasten huomion. Puhuessaan ohjaajan on hyvä katsoa lapsia silmiin ja olla kasvojen lapsiin mahdollistaakseen elekielen ja huulilta lukemisen. Tarkkaavaisuutta lisää myös äänenvoimakkuuden vaihtelevuus. (Ketonen, Salmi & Tuovinen 2004, 36–37.)

4.4 Ohjattu leikki

Leikki on lapsen keskeisin tapa olla ja ilmaista itseään. Vuorovaikutteiset leikit tukevat lapsen itsetuntoa ja vahvistavat kielellistä kehitystä, sekä tuottavat iloa niin lapsille kuin aikuisillekin. (Karvonen 2011, 7.) Leikki kehittää lapsen motivaatiota oppimiseen. Leikin avulla lapsella on mahdollisuus oppia tuntemaan uusi kulttuuri ja muodostaa vuorovaikutussuhteita. Leikkiessään lapsi oppii huomaamaan eroavaisuuksia ja samankaltaisuuksia. Hän oppii ymmärtämään omaa ja toisen mieltä. Myös oman ja toisen kehon hahmotus paranee leikin myötä. Leikkiminen on mielihyvää tuottavaa, eheyttävää, aktiivista ja luovaa toimintaa. (Airas & Brummer 2006, 174–176.)

Ohjattu leikki on yksi leikin muoto. Lapsen kiinnostus ohjattuja leikkejä kohtaan syntyy usein kouluiässä sosiaalisen kypsymisen myötä. Koulun alkaessa lapsen todellisuudentaju lisääntyy, kyky omien ajatusten ja kokemusten säätelyyn kasvaa, sekä omatunto kehittyy. Leikeissä ja peleissä lapsi kilpailee vertaisryhmässä, jolloin hänen identiteettinsä vahvistuu. Pärjääminen ja voittaminen ovat lapselle tärkeitä. Ohjatuissa leikeissä erityisesti sääntöjen luoma kontrolli miellyttää lasta. Ohjatussa leikissä on vallalla usein strukturi, joka jäsentää leikkitilannetta. Strukturi on mukana luomassa turvallista ilmapiiriä leikkihetkeen ja siten edesauttaa leikkituokion onnistumista. Jos lapsen elinolosuhteet ovat vaikeat, lapsi ei pysty hyödyntämään leikin, eikä sen symbolimaailman tarjoamaa apua.

Traumat ja oireet saattavat estää leikin kehittymisen. (Airas & Brummer 2006, 174–176.)

Leikkiin kuuluu mahdollisuus olla osallinen ja jakaa asioita muiden kanssa. Samalla leikkiin kuuluu välillä olla myös eri mieltä, kuten vastustaa tai olla osallistumatta ja kyseenalaistaa ympäröivän järjestyksen valtarakenteet. Sääntöleikit ovat rajatumpia leikkejä ja valmistavat lasta koulussa tarvittaviin taitoihin. Näitä taitoja ovat itsensä hallitseminen, ohjeiden noudattaminen, pitkäjänteinen keskittyminen ja mahdollisesti epämielikkäiltä tuntuvien asioiden opettelu. (Rainio 2012, 129.)

Leikkiessään lapsi usein liikkuu. Liikkuessaan lapsi ajattelee, kokee iloa, ilmaisee tunteitaan ja oppii uutta. Se on lapselle luonnollinen tapa tutustua itseensä, toisiin ihmisiin ja ympäristöönsä. Hän tutustuu omaan kehoonsa ja kehon hallintaan kehittyä, mikä heijastuu itsetuntoon. Kielitaito on perusta lapsen ajattelun ja kommunikaation kehittymiselle. Lapsi tarvitsee kieltä ajattelutoimintoihin, kuten ongelmanratkaisuun, loogiseen ajatteluun ja kuvitteluun. Leikissä hyvä kielitaito sujuvoittaa leikkiä. Etenkin vanhempien lasten kohdalla tarpeellinen ongelmanratkaisu helpottuu kielitaidon ollessa hyvä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 23; 19.)

5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyön tarkoituksena on ohjata viisi toiminnallista kertaa arabiaa, farsia ja vähän suomea puhuville 6–9-vuotiaille turvapaikanhakijalapsille. Toiminta tukee lasten arkea vastaanottokeskuksessa. Se kannustaa leikkiin, kehittää suomen kielen osaamista ja tarjoaa lapsille kokemuksia ryhmässä toimimisesta.

Opinnäytetyön tavoitteet:

- Tavoitteena on lisätä vastaanottokeskuksen lasten hyvinvointia tarjoamalla heille virikkeitä ja onnistumisen kokemuksia ryhmätoiminnan muodossa.
- Tavoitteena on hahmottaa tekijöitä, jotka vaikuttavat turvapaikanhakijalapsille suunnattujen tuokioiden onnistumiseen.
- Tavoitteena on tuottaa ryhmätoiminnasta mallinnus, jota turvapaikanhakijalasten parissa työskentelevät voivat hyödyntää.

6 LEIKKITUOKIOIDEN SUUNNITTELU, TOTEUTUS JA ARVIOINTI

6.1 Kohderyhmä

Opinnäytetyöhömmä osallistuu kahdeksan 6–9-vuotiasta lasta. Puolet heistä olivat tyttöjä ja puolet poikia. Heistä suurin osa lapsista oli Irakista kotoisin ja puhui arabiaa, mutta joukossa oli myös afganistanilaisia lapsia. Lapset olivat joko esiopetuksessa tai koulussa, jonka ansioista he osasivat jonkin verran suomea ja heidän suomen kielen osaamisensa on kutakuinkin samaa tasoa.

Suurin osa lapsista oli saapunut Suomeen alkusyksystä 2015. Lasten koulupaikkojen saamisessa oli mennyt vaihteleva määrä aikaa. Suomalaisessa koulussa lapset ovat tottuneet pieneen ryhmään ja mahdollisesti myös koulunkäyntiavustajan läsnäoloon. Lapset olivat käyneet vaihtelevasti koulua kotimaissaan. Lapset tunsivat toisensa etukäteen ja heistä kaksi oli sisaruksia keskenään. Yh-

teyshenkilömme kertoivat meille etukäteen lasten osallistuvan mielellään kaikenlaiseen ohjattuun toimintaan ja huomasimme heidän nauttivan virikkeellisestä toiminnasta. Vastaanottokeskuksen yhteyshenkilömme ja ohjaajat kehottivat meitä varautumaan lasten vilkkauteen. Vapaaehtoistyöntekijät kertoivat, että lapsilla on tapana varastaa leluja ja askartelutarvikkeita ohjatuista leikki- ja askarteluhetkistä. Myös joidenkin poikien välillä esiintyy riitoja, joissa tarvitaan välien selvittelyä.

Yhteyshenkilömme kertoi meille, että perheet olivat käyneet hyvin vähän vastaanottokeskuksen ulkopuolella ilman ohjaajia tai vapaaehtoisia. Perheet olivat lähteneet juhlimaan muun muassa vuoden vaihtumista, mutta muuten he eivät juuri olleet poistuneet vastaanottokeskuksen alueelta. Opinnäytetyöprosessimme aikana huomasimme kuitenkin, että vastaanottokeskuksen asukkaat aktivoituivat kesän lähestyessä ja tekivät matkoja myös itsenäisesti vastaanottokeskuksen ulkopuolelle.

6.2 Toimintaympäristönä pääkaupunkiseudun vastaanottokeskus

Yhteistyökumppanimme on yksi pääkaupunkiseudun vastaanottokeskuksista. Vastaanottokeskus on suuri ja siellä asuu useita perheitä, jotka majoitetaan kukin omaan huoneeseensa. Perheet ovat hakeutuneet Suomeen saadakseen kansainvälistä suojelua. Vastaanottokeskuksella ei ole resursseja järjestää lapsille virikkeitä muuten kuin hankkimalla leluja. Lapset pääsevät kuitenkin leluihin käsiksi vain silloin, kun aikuinen on valvomassa ja pitämässä huolen, ettei leluja varasteta tai rikota.

Vapaaehtoiset ovat aktiivisia ja suuressa roolissa järjestämässä lapsille toimintaa. Vastaanottokeskukseen tulee vapaaehtoisia kahdesta eri tahosta viettämään aikaa lasten kanssa, mahdollistamaan lelujen käytön ja ohjaamaan askartelua. Toisesta tahosta he tulevat kerran viikossa ja toisesta kerran kahdessa viikossa. Vapaaehtoiset ovat myös tuoneet lapsille muun muassa pyöriä, potkulautoja ja pelikonsolin käytettäväksi. Vapaaehtoistyöntekijöiden toiminta on kaikille avointa.

6.3 Tuokioiden suunnittelu

Ohjaamme viikon välein samana päivänä viisi toiminnallista tuokiota vastaanotokeskuksessa 6–9-vuotiaille lapsille. Toiminta järjestetään erillisessä sisätilassa ja ryhmän toiminta on muilta suljettua. Haluamme mahdollistaa lasten ryhmäytymisen ja ohjata ryhmälle sopivia leikkejä. Joitakin leikkejä toistetaan myös seuraavissa tuokioissa leikin onnistumisen ja muistijalkien vahvistumisen takia.

Yhteyshenkilömme valitsevat ryhmäämme osallistuvat lapset, jonka jälkeen tiedotamme toiminnastamme valittujen lasten perheille suomen ja arabian kielellä (LIITE 1). Pyydämme myös luvan lapsen osallistumiseen heidän vanhemmiltaan (LIITE 2). Tuokioiden toteutuksen aikana jatkamme keskusteluja sähköpostin ja puheluiden kautta yhteyshenkilöidemme kanssa, sekä muun henkilökunnan kanssa tuokioiden ohella. Vapaaehtoisten tiimi on valvonut lasten leikkejä ja ohjannut heille askartelua vastaanotokeskuksessa kuluneen vuoden aikana. Keskustelemme yhden tiimin jäsenen kanssa ennen, aikana ja jälkeen opinnäytetyömme toiminnallisen osuuden, saadaksemme häneltä tietoa lapsista ja jakaaksemme kokemuksiamme ohjauksesta.

Haluamme tuokioihin turvallisuuden kokemusta lisäävää tunnetta, joten suunnittelemme tuokioille samanlaisena säilyvän rakenteen. Ohjauksetojen rungon pitäminen samanlaisena vahvistaa lapsen itseluottamusta ja lisää jaksamista, sekä luo turvallisuuden tunnetta lapsille, kun he tietävät mitä seuraavaksi tapahtuu. (Neuvokas perhe i.a.) Aloitamme tuokiot istumalla alustan päällä samalla kuulumisia vaihtaen ja kerromme lapsille alkavan tuokion sisällön Papunetin sivuston kuvia apuna käyttäen. Tuokioiden leikkiosio on joka kerta erilainen, mutta jokainen tuokio loppuu loppurentoutukseen. Tuokioiden aluksi ja lopuksi kätelemme jokaisen lapsen ovensuulla. Viimeisellä kerralla leikimme edellisiltä kerroilta tuttuja leikkejä. Leikkien osaaminen antaa lapsille onnistumisen kokemuksia.

Olemme keränneet tuokioita varten sääntöleikkejä- ja pelejä, jotka sisältävät musiikkia, liikuntaa, leikkejä ja askartelua. Leikit ovat valikoituneet siten, että tuokiot on mahdollista toteuttaa vähäisellä yhteisellä kielellä ja hankinnoilla.

Tuokioissamme turvapaikanhakijalapsen oppivat uusia suomalaisia leikkejä, joi- ta voivat opettaa kavereilleen, sekä ohjaajilleen ja leikkiä niitä jatkossakin. Valit- tujen leikkien lisäksi otamme aina muutamia leikkejä varalle, jos joku leikki ei mene suunnitelmien mukaan tai lapset haluavat leikkiä enemmän leikkejä mitä olemme tuokioon varanneet. Ensimmäinen leikkituokio koostuu tutustumis- leikeistä, joiden tarkoituksena on, että pääsemme tutustumaan lapsiin ja lapset sekä meihin, että toisiinsa. Ensimmäisellä kerralla myös askartelemme äitien- päiväkoristeita vastaanottokeskuksen toiveesta. Askartelun ohessa havainnoi- me lasten oma-aloitteisuutta ja heidän tapaa olla uudessa leikkiryhmässä.

Toisen tuokion alussa teemme ryhmäsopimuksen, jossa yhdessä lasten kanssa pohdimme, miten toimimalla kaikilla olisi mahdollisimman hyvä olla ryhmässä. Se selkeyttää lapsille, mikä on toivottua käytöstä ja saa heidät ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan. Jatkossa käymme ryhmäsopimuksen läpi joka kerralla aina tuokion alussa. Leikeissä harjoitteleme värejä, numeroita, ruumiinosia, hedelmiä ja oman vuoron odottamista. Kolmannessa leikkituokiossa tutustum- me lisää toisiimme ja lasten arkeen vastaanottokeskuksessa esineet ja kuvat leikin avulla, kun lapset saavat kertoa vapaasti päivästänsä.

Neljännessä tuokiossa lapset askartelevat ja kuvittavat sanakirjat. Sanakirjassa käytetyt sanat ovat Suomi, ystävä, perhe, koti ja ilo. Sanakirjan teon tavoitteena on, että lapset pääsevät miettimään, mitä mikäkin sana heille tarkoittaa ja saa heidät ajattelemaan nykyistä elämäntilannettaan ja puhumaan siitä. Isoimmat lapset pääsevät myös harjoittelemaan suomen kielellä kirjoittamista. Viidennes- sä ja viimeisessä leikkituokiossa kerrataan edellisillä kerroilla leikittyjä leikkejä, jotta aiemmin opitut leikit kertaantuvat ja lapset voisivat leikkiä niitä jatkossa itsenäisesti. Leikkien tullessa tutummiksi niitä voi jalostaa vaikeammiksi ja opet- taa myös muille lapsille. Tuokion lopuksi jokainen lapsi saa mitalin taputusten kera muistoksi osallistumisestaan Farah-ryhmään.

6.4 Tuokioiden toteutus

Ohjasimme tuokiot vuoden 2016 touko- ja kesäkuun aikana. Tuokioiden ajankohta oli lauantai-ilta. Tuokioiden kesto oli noin 60 minuuttia sen mukaan, miten lapset jaksoivat keskittyä. Ensimmäisellä ohjauskerralla saavuimme paikalle tuntia ennen tuokion alkua. Ajatuksenamme oli, että vanhemmilla on mahdollisuus tulla keskustelemaan kanssamme ennen tuokiota. Olimme sopineet yhteyshenkilöidemme kanssa, että toimintaan osallistuu kymmenen esikoulu- ja kouluikäistä lasta, mutta heitä olikin siinä ikäryhmässä vain viisi lasta, joista kaksi oli paikalla. Vastaanottokeskuksen ohjaajan avulla etsimme ryhmäämme lisää jäseniä, ja lopulta ryhmämme koostui kahdeksasta 6–9-vuotiaasta lapsesta. Lapsia etsiessämme pääsimme myös keskustelemaan lasten vanhempien kanssa. Kerroimme heille tulkin avulla muun muassa mitä olemme ja mitä toimintamme pitää sisällään. Alla on kuva tuokioiden rakenteesta. Täydellinen tuokioiden mallinnus löytyy opinnäytetyömme lopusta (LIITE 3).

<p style="text-align: center;">TUOKIOIDEN RAKENNE</p>	<p style="text-align: center;">Tuokio 2:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aloitus • Kuka puuttuu – leikki • Jumppalaulu • Kenkäviesti • Väripeili • Loppurentoutus • Merkitse paikkasi 	<p style="text-align: center;">Tuokio 4:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aloitus • Sutsisatsi – laulu • Karhu nukkuu – hippa • Sanakirja-askartelua • Loppurentoutus • Palautteen keruu
<p style="text-align: center;">Tuokio 1:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aloitus • Tervehdysleikki • Pallo lentää • Kolme palloa • Äitienvälikortit • Loppurentoutus • Merkitse paikkasi 	<p style="text-align: center;">Tuokio 3:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aloitus • Esineet ja kuvat – leikki • Sokkotunnistus • Hedelmäsalaatti • Kenkäviesti • Sutsisatsi – laulu • Tuolileikki • Loppurentoutus • Palautteen keruu 	<p style="text-align: center;">Tuokio 5:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aloitus • Kuka puuttuu – leikki • Sutsisatsi – laulu • Karhu nukkuu – hippa • Kenkäviesti • Väripeili • Loppurentoutus • Mitalien jako

Kuva 2: Tuokioiden rakenne

Ensimmäisellä ohjauskerralla yksi vastaanottokeskuksen ohjaajista saapui sovittusti tulkkamaan meitä. Hän kuitenkin arvioi, että pärjäämme ilman häntä ja lähti heti alkuvaiheessa pois. Koimme tulkista kuitenkin olevan suurta apua, minkä takia pyysimme toisen tulkin vastaanottokeskuksen ulkopuolelta avuksemme seuraaville kerroille. Pääsimme hyödyntämään tulkkia yhteensä kahdella ohjauskerralla. Tulkki oli mukana myös kolmannella ohjauskerralla, mutta silloin kukaan ryhmämme lapsista ei ollut paikalla ja tuokion päivämäärä vaihtui. Perheiden omista menoista ja tiedonkulun haasteista johtuen emme voineet olla varmoja, kuinka monta lasta tulee osallistumaan toimintaamme kullakin kerralla.

Ryhmäkoko vaihteli jokaisen tuokion aikana. Toisella leikkikerralla ryhmässämme aloitti uusi lapsi ja kolmannella kerralla yksi ryhmän lapsista lopetti osallistumisensa. Neljännen ohjauskerran siirsimme toiselle päivälle, koska saapuesamme vastaanottokeskukseen sovittuna päivänä, oli ryhmämme lapsia paikalla vain kaksi, eikä vastaanottokeskuksessa ollut paikalla muita lapsia, jotka puhuisivat suomea tai arabiaa. Neljännen tuokion korvaava kerta sijoittui eri päivään ja tilaan kuin yleensä. Otimme korvaavalla kerralla ryhmään mukaan yhden uuden lapsen ryhmän alkuperäisiä jäseniä ollessa paikalla neljä. Viimeisen tuokion loputtua lapset opettivat meille leikin omasta kulttuuristaan, jota leikimme ulkona useita kierroksia. Tähän leikkiin saivat tulla kaikki vastaanottokeskuksen lapset mukaan.

Loimme toisessa leikkituokiossa loimme ryhmälle nimen ja ryhmäsopimuksen yhdessä lasten kanssa ryhmäytymisen vahvistamiseksi. Ryhmäsopimuksen sisällöiksi muodostuivat yhteisen pohdinnan jälkeen seuraavat asiat: Ole aina ystävällinen, ei ole pakko osallistua jos ei halua, ei tönitä, eikä tapella, aina saa yrittää, eikä haittaa jos ei onnistu. Ryhmäsopimus kirjattiin seinälle kaikkien nähtävälle ja piirsimme sääntöjen perään kuvat muistuttamaan mitä mikäkin sääntö tarkoitti, koska kaikki lapset eivät osanneet lukea. Ryhmän nimeksi muodostui Farah, joka tarkoittaa arabian kielellä iloa. Yksi ryhmäsopimuksen pelisäännöistä oli kyykkytekniikka. Kyykkytekniikkaa käytettiin silloin, kun halusimme lasten jakamattoman huomion. Kyykkytekniikassa se, joka huomaa kahden ihmisen puhuvan päällekkäin, menee kyykkyyyn, jolloin kaikki muutkin teke-

vät samoin. Jossain vaiheessa kuuntelematon lapsi huomaa, että kaikki muut ovat kyykyssä, ja menee myös itse kyykyyn. Kyykyssä ollessa lapsi rauhoittuu ja ohjaajat saavat suunvuoron.

6.5 Arvioinnin toteutus

Arvioimme ryhmän toimintaa keräämällä palautetta lapsilta, tuokioihin osallistuneelta tulkilta, vastaanottokodin ohjaajilta, meidän yhteyshenkilöiltä sekä itsearvioinnilla. Palautteen saaminen muilta kuin lapsilta oli kuitenkin niukkaa. Vastaanottokeskuksen henkilökunnalla ja yhteyshenkilöillämme ei ollut aikaa vastata sähköpostiviesteihimme. Tulkki oli mukana osassa tuokioista ja hänen havaintonsa olemme lisänneet omiimme.

Ohjasimme leikit vuorotellen ja sovimme aina etukäteen kumpi ohjaa ja tarkkailee, jolloin aina toinen on päävastuussa ohjauksesta ja toinen havaintojen tekemisestä. Kirjasimme tuokioiden jälkeen joka kerta yhdessä ylös ajatuksemme tuokiosta. Kirjasimme ylös tunnelmia, palautteita, vaikutelmia ja omaan toimintaan liittyviä huomioita (Heikkinen, Rovio & Syrjälä 2007, 107).

Keräsimme lapsilta toisesta toteutuskerrasta alkaen palautetta tuokion lopussa, koska toisella kerralla tulkki oli mukana selventämässä ideaa lapsille. Ensimmäisillä kerroilla käytimme "merkitse paikkasi"-menetelmää, jossa pyysimme lapsia valitsemaan huoneesta paikan, jossa kyseisenä päivänä tapahtui jotain mieleenpainuvaa (Kukkamaa & Lindstöm 2014). Kysyimme jokaiselta lapselta erikseen, miksi hän valitsi juuri sen paikan. Muutimme palautteen keruuta seuraavalla kerralla kysymällä, mikä oli jokaisen kerran mieluisin leikki, joka oli lapsille helpompi tapa antaa palautetta.

7 ARVIOINNIN TULOKSET

7.1 Lasten palaute

Havainnoimalla lapsia saimme selville, miten lapset reagoivat eri leikkeihin ja tuokioihin. Kun ensimmäinen tuokio loppui, lapset eivät olisi halunneet lähteä pois ja heistä tuntui pitkälle aika, jolloin seuraavan kerran näkisimme. Muutama lapsista myös palasi myöhemmin leikkitilaan hyvästelemään meidät, kun olimme vielä siivoamassa sitä. Viimeisellä kerralla pois lähtiessämme lapset saattoivat meitä bussipysäkille jättäessään hyvästejä ja pyytäessään meitä vielä leikkimään kanssaan. Ensimmäisellä ohjaukskerralla vanhemmat tulivat kiittämään meitä tulkin avustuksella toiminnastamme ja kysyivät voisimmeko pitää sitä useammin.

Äitienpäiväaskartelu tuntui olleen lapsille mieleinen. Sen ohessa syntyi ensimmäistä kertaa syvempää vuorovaikutusta lasten kanssa ja he tulivat omaaloitteisesti kysymään apua. Lapset näkivät laukkujen askartelun eteen paljon vaivaa, sekä esittelivät valmiita laukkuja toisilleen ylpeinä. Seuraavalla ohjaukskerralla lapset kertoivat meille heidän äitiensä olleen todella iloisia saadessaan laukut. Yksi suosituimmista leikeistä oli sutsisatsi-leikki. Lapset lauloivat sutsisatsi-leikkiä aina tuokioiden alkaessa ja kysyivät leikimmeko sitä tänään. Aina laulun alkaessa lapset alkoivat nauramaan innostuksesta. Sutsisatsi-leikin suuren suosion vuoksi leikimme sitä usealla kerralla.

Yllättävin lasten lempihetki tuokioissa oli loppurentoutus. Lapset oppivat tietämään, missä vaiheessa tuokiota on sen vuoro ja osoittelivat seinällä olevaa loppurentoutuksen kuvaa toisilleen, kun tiesivät sen alkavan. Lapset nauttivat kosketuksesta ja odottivat innostuneena, koska ohjaaja tulee heidän kohdalleen. Lapset eivät olisi halunneet loppurentoutuksen loppuvan, vaan pyysivät jos voisimme jatkaa sitä pidempään tai tehdä sen jo tuokion alkupuolella.

Aluksi käytimme merkitse paikkasi menetelmää, joka ei kuitenkaan ollut toimiva menetelmä kielimuurin takia ja siksi, koska leikkitila oli pieni. Sen jälkeen lapset

antoivat palautetta suullisesti kunkin tuokion lopuksi, kun kysyimme mikä tuoki-
ossa oli mieleenpainuvinta. Koska meillä oli neljännellä ohjauskerralla viimeistä
kertaa tulkki mukana, suoritimme viimeisen palautteen keruun lapsilta tällöin.
Käytimme palautteen keruussa apuna piirtämistä. Lapset saivat piirtää asioita,
joita heille oli tuokioista jäänyt päällimmäisenä mieleen ja sitten kertoa piirus-
tuksistaan. Palautteiden perusteilla ikävänä asiana lapset nostivat esiin tuoli-
leikin, koska siinä osa lapsista pahoitti mielensä tiputtuaan pelistä. Yksi lapsista
kertoi kaiken olleen kivaa, eikä osannut eritellä palautettaan tarkemmin. Muiden
lasten palautteiden perusteilla mieluisimmiksi leikeiksi muodostuivat loppuren-
toutus, kenkäviesti, sanakirjan teko, sutsisatsi, sekä väripeili.

7.2 Itsearviointi

Koimme lapsien hyötyneen kuvista, joita käytimme apuna aloituksessa. Lapset
myös palasivat toiminnan vaihtuessa katsomaan seinältä kuvista, missä vai-
heessa menemme ja mitä on luvassa seuraavaksi. Lasten ollessa vilkkaita käy-
timme usein kyykkytekniikkaa. Koimme tekniikan muuten toimivaksi, paitsi sil-
loin kun lapset olivat valmiiksi maassa istumassa. Yksi lapsista kieltäytyi tule-
masta meidän toiselle leikkituokiollemme. Onneksi meillä oli tulkki silloin apuna,
joten saimme selville syyksi sen, että leikkitilassa kulkee kesken tuokioitamme
miespuolisia vastaanottokeskuksen asukkaita. Niinpä teimme oveen lapun
suomeksi ja arabiaksi, jossa kerroimme tilan olevan varattuna meille tiettyyn
aikaan. Näin ollen lapsi pystyi sittenkin osallistumaan ryhmäämme. Käytimme
lappua ovesa apuna tämän jälkeen jokaisella ohjauskerralla.

Yhteisen kielen puute vaikutti välillä kykyymme saada lasten huomio ja selvittää
ongelmatilanteita. Tulkista oli erityisesti apua uusien leikkien opettelussa ja
ryhmäsopimuksen luomisessa. Tulkkaamisen lisäksi tulkki toimi apuohjaajana
sekä auttoi lapsia ymmärtämään haastavampia, abstraktia ajattelua vaativia
tehtävänantoja. Yhdellä ohjauskerralla kahdelle lapsista tuli kinaa, eivätkä he
halunneet osallistua kyseiseen leikkiin, vaan odottivat sivussa. Tällä kertaa
meillä ei ollut tulkkia mukana, joten syy heidän kinaansa jäi meille epäselväksi.

Viimeisellä ohjauskerralla leikimme vain vanhoja tuttuja leikkejä, joten koimme pärjäävämmemme silloin myös ilman tulkkia, koska olimme keränneet palautteen jo edellisellä kerralla. Yksi haastavista leikeistä lapsille oli sokkoleikki. Idealtaan helpon kuuloisien sokkoleikin sääntöjä lapset eivät tulkin sen kertaisen poissaolon vuoksi ymmärtäneet. Jälkeenpäin ajateltuna sokkoleikin olisi voinut keskeyttää ja vaihtaa toiseen, eikä yrittää jatkaa. Sokkoleikkiä haastavampi leikki oli väripeili, koska tässä lasten piti osata sekä värejä, numeroita, että adjektiiveja ja soveltaa niitä leikkiin samanaikaisesti. Apuna heillä oli kuitenkin kuvakortteja ja väreistä, sekä tulkki, jonka avulla leikki sujui.

Suljetusta ryhmätoiminnasta koitui meille ongelmia, koska useimmat vastaanottokeskuksen lapsista olisivat halunneet tulla mukaan toimintaamme. Tila oli kuitenkin erittäin pieni ja tarkoituksena oli olla yhtenäinen ryhmä alusta loppuun saakka. Ryhmämme lasten myös tuli pystyä kommunikoimaan suomen kielellä. Jouduimme selittämään lapsille, vanhemmille ja henkilökunnalle, miksi emme voi ottaa kaikkia halukkaita mukaan. Tieto ei kuitenkaan levinnyt kaikille työntekijöille ja vanhemmille, joten edessämme oli jokaisella ohjauskerralla sama ongelma.

Luultavasti kulttuurillisista syistä useiden ohjaajien ja vanhempien oli vaikea vaikeaa ymmärtää, miksi ohjaamme suljettua ryhmää, koska se ei ole useissa kulttuureissa yleistä. Suljetun ryhmän haittapuolia oli myös, että tuokioiden aikana lapset koputtelivat ikkunoihin ja yrittivät päästä sisään leikkitalaan, jota emme kuitenkaan voineet antaa tapahtua. Myös lasten vanhemmat ja työntekijät toivat kesken tuokiotamme tilaan uusia lapsia, jolloin keskittymisemme herpaantui ja meidän aikaamme meni ovella syiden selittämiseen sille, miksi emme voi päästä tilaan enempää lapsia. Tämä kuitenkin osoittaa, kuinka tärkeää ja haluttua ohjattu toiminta lapsille vastaanottokeskuksissa olisi.

Tuokiokohtaiset tavoitteemme täytyivät seuraavaksi kerrotuilla tavoilla. Tutustumisleikkejä leikkiessämme lapset olivat aluksi jännittyneitä, mutta odottavia. Toisella ohjauskerralla huomasimme lasten olleen jo rennompia. He myös huomioivat leikeissä toisiaan paremmin. Ryhmän nimeä keksiessä kaikki lapset olivat yhtä mieltä "Farah"-nimestä. Ensimmäisessä tuokiossa lasten oman ni-

men kirjoittaminen suomeksi oli monelle haastavaa. Vaikka lapset hallitsivatkin perussanastoa, kuten värejä ja numeroita, niiden soveltaminen leikeissä oli yllättäen vaikeaa. Esimerkiksi väripeilissä lapset tarvitsivat paljon tukea sekä meiltä, että tulkilta.

Sanakirjan tekeminen herätti lapset ajattelemaan omaa uutta elämäntilannettaan. Lapsille sanojen selitykset olivat helpointa piirtää. Tulkin avulla käänsimme tarinat sekä suomeksi, että arabiaksi. Sanakirjan teossa tulkin merkitys korostui, koska useimmat lapset tarvitsivat tulkkia voidakseen kertoa piirtämistään kuvista. Tulkki myös auttoi etenkin ryhmän nuorimpia lapsia ymmärtämään sanakirjan idean ja herättelemään ajattelemaan.

Esineet -ja kuvat leikin aikana lapset harjoittelivat oman vuoronsa odottamista. Leikin jälkeen kaikki saivat kertoa valitsemastaan esineestä ja pääsimme tutustumaan lapsiin lisää. Lapset olivat iloisia leikistä saamistaan leluista. Viimeisellä ohjaukerralla leikimme tuttuja leikkejä edellisiltä kerroilta ja lapset viihtyivät osatessaan leikit jo valmiiksi. Tuokioiden päätösjuhlan viettäminen leikkikerran loppuksi selvensi lapsille sen, että kyseessä oli viimeinen tuokio. Tämän jälkeen lapset opettivat meille leikin omasta kulttuuristaan, jota leikimme useiden vastaanottokeskuksen lasten kanssa heidän jo osatessaan leikin ilman kielimuuri-ongelmia.

8 POHDINTA

8.1 Opinnäytetyön eettisyys

Sosionomin osaamisen kuuluu toimiminen sosiaalialan arvojen ja ammattieettisten periaatteiden mukaan. Opinnäytetyöprojektimme aikana olemme pyrkineet toimimaan eettisten kompetenssien mukaan. Olemme kyseenalaistaneet ja pohtineet toimintaamme keskenämme sekä opinnäytetyöprosessiimme kuuluvien henkilöiden kanssa. Sosionomilta vaaditaan kykyä eettiseen reflektioon. (Sosiaalialan AMK-verkosto i.a.) Se ohjaa vuorovaikutussuhteita ja suhdetta omaan työhön ja vastuuseen. Työhön sisältyy aina oman toiminnan motiivien ja päämäärien eettistä pohdintaa ja kriittistä arviointia. (Lastentarhanopettajaliitto 2005, 3.)

Sosionomin asiakastyön osaamiseen kuuluu kyky luoda asiakkaan osallisuutta tukeva ammatillinen vuorovaikutus- ja yhteistyösuhde. Käytämme tuokioiden ohjaamisessa apuna kuvakortteja, jotka kertovat tuokion sisällöstä. Tuemme lasten osallisuutta antamalla apuvälineitä lapsille kuvakorttien muodossa ja keräämällä niiden merkityksen joka tuokion alussa. YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaan lapsella on oikeus sekä suojeluun että osallisuuteen (Unicef i.a). Lapsen tulee siis saada näkyä ja kuulua omana itsenään ja sitä on tuettava. Pyrimme toimimaan lapsilähtöisesti. Lapset saivat vaikuttaa leikkeihin mitä leikimme tulevilla kerroilla, sekä opettaa meille leikin omasta kulttuuristaan. He myös pääsivät täysin itse luomaan ryhmäsopimuksen pelisäännöt, sekä ryhmän nimen. Soitimme myös lasten toiveesta musiikkia vaativissa leikeissä heidän kulttuuristaan tuttua lastenmusiikkia.

Diakonia-ammattikorkeakoulun arvoja ovat kristillinen lähimmäisenrakkaus, sosiaalinen oikeudenmukaisuus, avoin vuorovaikutus sekä laadukas ja tuloksellinen toiminta (Diak i.a.). Sosiaalinen oikeudenmukaisuus on ohjannut toimintaamme alusta alkaen. Se näkyy lasten kanssa tehtävässä työssä esimerkiksi tasa-arvon edistämisen, syrjinnän ja suosimisen estämisen ja ristiriitojen selvittämisen muodossa (Lastentarhanopettajaliitto 2005, 4). Sosionomin tulee edis-

tää tasa-arvoa ja suvaitsevaisuutta sekä pyrkiä ehkäisemään huono-osaisuutta. Sosionomi ottaa huomioon jokaisen yksilön ainutlaatuisuuden. (Sosiaalialan AMK-verkosto i.a.)

Hakiessamme tutkimuslupaa opinnäytetyöhömme lupasimme käsitellä saamaamme tietoa luottamuksellisesti ja pitää yhteistyökumppanimme nimen salassa. Asiakkaiden yksityisyyden ja turvallisuuden suojaamiseksi olemme tehneet heidän tunnistamisensa opinnäytetyöstämme mahdottomaksi.

Tulevina sosiaalialan ammattilaisina halusimme tiedottaa toimintamme sisällöstä avoimesti asianomaisille. Kysyimme vastaanottokeskuksen lasten vanhemmilta luvan lasten osallistumisesta toimintaamme, ja kävimme tapaamassa lasten vanhempia ennen ensimmäistä tuokiota, jotta voisimme selventää heille tuokioiden sisältöä ja tarkoitusta. Tällöin mukanaamme oli yksi vastaanottokeskuksen työntekijöistä, joka toimi tilanteessa tulkkina. Tiedotteet toiminnastamme vanhemmille (LIITE 1), sekä lupa lapsen osallistumisesta toimintaamme (LIITE 2) oli saatavilla vanhemmille heidän omalla kielellään. Työntekijät saivat tiedotteen suomeksi. Perheillä oli mahdollisuus keskeyttää lapsen osallistuminen toimintaan halutessaan milloin vain.

Huolehdimme tiedonkulun sujuvuudesta käymällä vastaanottokeskuksen henkilökunnan kanssa keskustelua toiminnastamme ennen ja jälkeen tuokioiden ja olemalla säännöllisesti yhteydessä yhteyshenkilöömme sekä sähköpostitse, että puhelimitse. Vastaanottokeskuselämä on hektistä ja perheiden menot vaikuttivat lasten kykyyn osallistua toimintaan. Yhteydenpito vastaanottokeskuksen ohjaajien kanssa osoittautui tärkeäksi tuokioiden onnistumisen kannalta.

Opinnäytetyön valmistuttua lähetämme valmiin työn yhteistyökumppanillemme, sekä turvapaikanhakijoiden parissa työskentelevien vapaaehtoistyöntekijöiden koordinaattoreille, sekä vapaaehtoistyöntekijöiden tiimin jäsenelle, jonka kanssa olemme keskustelleet opinnäytetyöprosessin aikana. Jotta opinnäytetyömme saavuttaisi kaikki asianomaiset, lähetämme valmiin työn myös muihin vastaanottokeskuksiin, joissa on lapsiperheitä.

Yhtenä keskeisenä haasteena koimme opinnäytetyössämme sen, että monet lapset halusivat mukaan suljettuun toimintaamme, eivätkä voineet ymmärtää miksi he eivät voineet päästä mukaan. Oli positiivista, että ryhmämme kiinnosti monia, mutta samalla tilanne oli meille ja lapsille ikävä joutuessamme kääntymään itkeviä lapsia pois ovelta. Kaikkien halukkaiden lasten mukaan ottaminen olisi ollut mahdotonta tilan ahtauden takia, sekä siksi että lapsien tuli olla tietyn ikäisiä lastentarhanopettajapätevyyden saamiseksi. Leikkituokioihin osallistuvien lapsien tuli myös osata kommunikoida suomeksi, koska emme saaneet tulkkia käyttöömmekä kerraksi. Halusimme ryhmän olevan suljettu koska pienessä ryhmäkoossa yksilön ääni pääsee paremmin kuuluviin. Halusimme lisäksi tarjota ryhmän jäsenille sopivan haastavia leikkejä ja siirtyä haastavampiin leikkeihin sitä mukaan kun opimme tuntemaan lapsia lisää.

8.2 Opinnäytetyön luotettavuus

Lähetämme opinnäytetyömme yhteyshenkilöllemme luettavaksi ennen julkaisua, jotta emme julkaise harhaanjohtavia tai vääriä tietoja. Olemme käyttäneet opinnäytetyössämme paljon lähdekirjallisuutta ja olleet lähdekriittisiä, mikä tukee opinnäytetyön luotettavuutta. Olemme käyttäneet paljon uusia ajankohtaisia lähteitä, koska monet vanhat lähteet eivät enää päde aiheemme ajankohtaisuuden vuoksi. Vanhempien lähteiden kohdalla olemme käyttäneet harkintaa siitä, pitävätkö tiedot edelleen paikkaansa.

Kerromme opinnäytetyössämme tuokioiden aikana tapahtuvista onnistumisista ja epäonnistumisista avoimesti. Palaute opinnäytetyöhön kerättiin lähinnä lapsilta, koska kukaan henkilökunnasta ei pystynyt olla seuraamassa tuokioitamme. Lapsilta saadun palautteen perusteella pystymme kuitenkin arvioimaan, kuinka olemme onnistuneet lasten kohtaamisessa ja ovatko he kokeneet itse hyötynensä tuokioista. Jotta saisimme lasten antamasta palautteesta mahdollisimman kattavan ja luotettavan, hyödynsimme kahdenlaista arviointimenetelmää. Toisessa menetelmässä kysyimme jokaisen kerran jälkeen lapsilta palautetta siitä, mikä päivässä oli mieleenpainuvinta ja toisessa menetelmässä lapset saivat piirtää palautteen. Tässä menetelmässä lapset kertoivat tulkin avustuksella,

mitä piirustukset kuvasivat. Pyrimme olemaan käyttämättä johdattelevia kysymyksiä palautetta kerätessämme, jotta lasten ääni tulisi autenttisimmin kuuluviin. Koimme että etenkin piirustustekniikka oli tässä toimiva ratkaisu.

Taustatiedot vastaanottokeskuksemme lapsista ennen toiminnan aloittamista olivat vähäiset, sillä tapasimme lapset ensimmäistä kertaa vasta tuokioiden alkaessa. Lisäksi tiedonvälitys vastaanottokeskuksen työntekijöiden ja meidän välillä ennen tuokioiden alkua oli vähäistä työntekijöiden kiireen vuoksi. Opimme kuitenkin tuntemaan lapsia ja heidän persoonallisuuksiaan toimintaa ohjatessa. Toimintaa suunnitellessa on otettava huomioon, millaisia lasten itseilmaisun keinot ja taidot, kuuntelu- ja ajattelutaidot, temperamentti ja itseluottamus omiin kykyihinsä ovat. (Heikka, Hujala & Turja 2009, 113–114.) Pyysimme ensimmäiselle kerralle tulkin mukaan ja suunnittelimme tuokion huolella. Ensimmäisen tuokion suunnittelussa ja tuokioiden ohjaamisessa auttoi työkokemus turvapaikanhakijanuorten parissa. Se antoi kosketuspintaa turvapaikanhakijalapsen elämäntilanteeseen ja taustoihin.

Lasten kokemukset kuulluksi tulemisesta ja kokemus ryhmätilanteista ja ryhmän ilmapiiristä ja turvallisuudesta ovat tärkeitä asioita. Lapset oppivat ja ilmaisevat itseään eri tavoin, joten koetimme ottaa heidän yksilöllisyytensä ja erilaiset oppimistapansa huomioon opinnäytetyötä tehdessämme. (Heikka, Hujala & Turja 2009, 113–114.) Huomioimme lasten omaa kulttuuritaustaa muun muassa soittamalla heille tuttuja lastenlauluja tuokioiden aikana sekä leikkimällä viimeisellä kerralla yhdessä lasten opettamaa leikkiä heidän kulttuuristaan. Keskustelimme myös lasten kanssa toimineen vapaaehtoistyöntekijän kanssa lasten kulttuurista ja niiden vaikutuksesta ohjaustyöhön puhelimitse.

8.3 Opinnäytetyöprosessi ja ammatillinen kasvu

Toinen meistä suorittaa sosionomiopintojen ohessa lastentarhanopettajan virkakelpoisuuden ja toinen on valmistunut lähihoitajakoulusta valiten lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen osaamisalakseen, joten opinnäytetyössämme molemmille oli alusta asti selvää, että kohderyhmänä olisivat lapset. Valitsimme

nimenomaan turvapaikanhakijalapsiksi, että turvapaikanhakijoita on käsitelty laajasti mediassa ja meitä molempia kiinnosti turvapaikanhakijalasten olojen parantaminen. Kouluikäisistä turvapaikanhakijalapsista ei ole tehty juurikaan suomalaisia tutkimuksia ja koimme, että siihen olisi tarvetta nyt ja tulevaisuudessa. Löysimme yhteistyökumppanimme koulumme työntekijän kautta, jolla oli yhteyksiä valitsemaamme vastaanottokeskukseen.

Välillä koimme haasteita sopivien lähteiden löytymisessä, koska turvapaikanhakijalapsista on tehty hyvin vähän vastaavanlaisia töitä. Minna Lähteenmäki on perehtynyt laajasti turvapaikanhakijalasten kokemuksiin vastaanottokeskuselämän arjesta väitöskirjassaan esimerkiksi sadutuksen keinoin (Lähteenmäki 2013). Se on tietääksemme kuitenkin ainoa kouluikäisiä turvapaikanhakijoita koskeva tutkimus. Saimme kuitenkin tarvittaessa apua lähteiden löytämiseen sekä koulumme kirjaston informaattikolta, että opinnäytetyömme ohjaajalta.

Opinnäytetyöprosessimme käynnistyi hitaasti, mutta esitettyämme opinnäytetyösuunnitelmamme helmikuussa 2016 tahti nopeutui. Opinnäytetyöprosessimme kesti kokonaisuudessaan noin vuoden. Parin kanssa työskentelemisessä on hyviä ja huonoja puolia. Välillä meillä oli erimielisyyksiä opinnäytetyön sisällöstä, sekä etenemisestä ja myös aikataulujen sovittaminen sekä meidän, että vastaanottokeskuksen kanssa tuotti haasteita. Toisaalta parin kanssa opinnäytetyötä tehdessä toiselta saa tukea ja apua, eikä kaikkia päätöksiä tarvitse tehdä yksin. Parityöskentelyn etuna on myös se, että pääsee seuraamaan parin ohjausta ja vertaamaan sitä omaansa.

Eniten apua työhömmme ja rohkaisua olemme saaneet opinnäytetyötämme ohjaavalta opettajalta. Meille hyvänä työkaluna toimi se, että tuokioiden jälkeen jäimme yhdessä miettimään tuokioiden sisältöä ja tavoitteiden toteutumista. Huomasimme, että olimme välillä kokeneet asioita eri tavalla ja saimme siten lisää näkökulmia tarkastella toimintaamme. Oman työn kehittäminen on arvokasta, sillä se opettaa koko ajan lisää ja sallii jatkuvan oppimisen. Lasten innostuneisuus auttoi toiminnan ohjaamisessa, koska he eivät kritisoineet ohjaajien pieniä virheitä. Tietopohjan kerääminen ennen tuokioiden aloittamista auttoi paljon itse tuokioiden ohjaamisessa.

Tuokioiden ohjaamistilanteissa tapahtui silloin tällöin sekaannuksia. Esimerkiksi ensimmäisellä ohjauskerralla toinen meistä poikkesi vahingossa tuokion suunnittelusta leikkijärjestyksestä, joka aiheutti ohjaustilanteessa hämmennystä. Tuleville kerroilla sovimme tarkemmin tuokion rungon, leikkien järjestyksen ja varaleikkien ajankohdan, jotta etenemme yhteisymmärryksessä. Joskus poikkesimme kuitenkin yhteisymmärryksessä suunnitelmistamme lasten toiveesta. Ohjaustilanteissa on tärkeää kyetä pysähtymään ja kuuntelemaan toista ohjaajaa. Erään tuokion loppupuolella yksi lapsista kävi wc:ssä, jolloin kaikki muutkin halusivat tehdä niin. Tässä tilanteessa ohjasimme lapsia ristiin, eli toinen antoi kaikille luvan ja toinen sanoi, että loput voivat käydä aivan kohta tuokion päätyttyä. Tästä myös opimme sopimaan tarkemmat yhteiset pelisäännöt, ettei vastaavaa tapahdu.

Opinnäytetyötä tehdessämme olemme oppineet paljon uutta opinnäytetyöprosessista. Olemme oppineet tutkimuksen teon perusteita ja kriittisen tekstin tuottamista. Olemme myös harjaantuneet ryhmänohjaajina ja tuokioiden suunnittelijoina. Osaamme nyt huomioida paremmin monikulttuurisuuden merkitystä ohjaustilanteissa. Opimme heittäytymistä tilanteissa, joissa kaikki ei mennytkään suunnitelman mukaan. Opimme myös sen, että ryhmää voi ohjata myös ilman täydellistä yhteistä kieltä, ja siitä miten lasten osallisuutta voi tukea näissä tilanteissa. Pelisääntöjen luominen ryhmäsopimuksen muodossa antoi lapsille varmuutta toimimiseen ja osallisti heitä.

Olemme oppineet turvapaikanhakijoihin liittyvistä asioista paljon kirjallisuuteen perehtyessä. Leikin merkitys lapselle ja se, miten paljon leikki vaikuttaa lapsen hyvinvointiin ja kehitykseen, on avautunut meille uudella tavalla. Olemme harjaantuneet myös tiedottamisen suunnittelussa. Silloin, kun tekee yhteistyötä kiireisen tahon kanssa, on hyvä antaa heille aikaa ja useita mahdollisuuksia vastata kysymyksiin. Myös vuorotyö vaikuttaa siihen, miten tieto kulkee työntekijöiden keskuudessa. Opinnäytetyön teko on antanut meille paljon eväitä ja uusia tietoja työhön monikulttuuristen lasten parissa, sekä taitoja työelämään kulttuurierojen ymmärtämisen, ryhmänohjaustaitojen ja yhteistyötaitojen muodossa.

8.4 Johtopäätökset ja kehittämisideat

Tuokioidemme sisältö oli sopivan haastavaa lapsiryhmälle, koska lapset osasivat valmiiksi suomen kielen perussanastoa esimerkiksi numeroita, ruumiinosia ja värejä. Koimme kilpailutilanteiden olleen kaikista haastavimpia lapsille, koska lapset kokivat voittamisen ja huomion saamisen todella tärkeäksi. Olimme ennen tuokioiden toteutusta perehtyneet kirjallisuuden avulla kulttuurieroihin. Esimerkiksi Suomessa lapsille yleensä opetetaan, ettei voittamisella saisi kerskua, kun taas ryhmämme lasten kilpailuvietti oli kova ja heille voittaminen oli tärkeää. Tavoittemme onnistumisen kokemusten mahdollistamisesta lapsille toteutui hyvin, koska lapset viihtyivät tuokioissa ja ilmapiiri tuokioissa oli innostunut.

Tavoittemme hahmottaa tekijöitä, jotka vaikuttavat turvapaikanhakijalapsille suunnattujen tuokioiden onnistumiseen onnistui. Yhteistyö vastaanottokeskuksen kanssa oli antoisaa, mutta haastavaa. Ohjaajia on hyvä tiedottaa perusteellisesti suljetusta toiminnasta ennen tuokioiden aloittamista. Näin voi välttää muiden lasten pettymyksen ja hämmennyksen siitä, pääsevätkö he mukaan vai eivät. Ohjaajia vastaanottokeskuksessa oli useita, eikä tieto suljetusta ryhmästä tavoittanut heitä kaikkia. Alun perin sovimme yhteyshenkilöidemme kanssa viestivämme vain heidän kanssaan tuokioistamme. Jotta tieto olisi siirtynyt kaikille muillekin ohjaajille, olisi meidän kannattanut olla yhteydessä myös heihin alusta alkaen.

Selkeimmät kulttuurierot toiminnassamme olivat tyttöjen ja poikien suhtautuminen toisiinsa. Esimerkiksi jotkut tytöistä kokivat poikien kädestä kiinni pitämisen epämiellyttävänä asiana. Yhdelle tytöistä myös miespuolisten asukkaiden kulkeminen leikkihuoneessa oli hänen kertomansa mukaan este toimintaamme osallistumiselle. Kaikki lapset seurasivat ohjaustamme hyvin, mutta joinakin kertoina väsymys ja yliaktiivisuus näkyi niin, etteivät he olisi jaksaneet seurata ohjausta. Lasten vilkkaus saattoi johtua esimerkiksi tekemisen puutteesta, siitä ettei heillä ollut paljoa kokemusta strukturoidusta ohjatusta toiminnasta tai kunkin lapsen yksilöllisestä tilanteesta.

Ensimmäisillä ohjauskerroilla koimme tulkin läsnäolon tärkeäksi voidaksemme kertoa ryhmästä lapsille, luodaksemme ryhmäsopimuksen ja päästäksemme tutustumaan lapsiin paremmin. Koimme kolmen aikuisen läsnäolon kahdeksan lapsen ryhmässämme olevan tarpeellista. Koimme käyttämämme kyykkytekniikan hyväksi menettelyksi tilanteissa, joissa ohjaajan tuli saada lasten huomio. Tilanteissa, joissa istutaan, eikä kyykkytekniikkaa voida hyödyntää, voisi käyttää esine-menetelmää. Siinä puhuja saa käteensä esineen merkiksi siitä, että vain hänellä on oikeus puhua. Esine on mahdollista saada itselleen viittaamalla. Menetelmän avulla lapset opettelevat odottamaan vuoroaan.

Leikit osoittautuivat hauskaksi ja helpoksi tavaksi harjoittaa uutta kieltä. Lapset viihtyivät ja halukkaita tuokioihin olisi ollut lisääkin. Etenkin loppurentoutusta lapset odottivat jokaisella kerralla kovasti, ja he olivat innostuneita myös askarteluista. Ryhmämme lapset osaavat nyt leikit, ja voivat opettaa niitä eteenpäin muille lapsille. Leikkejä voi muokata kunkin suomen kielen tason ja ikätasoon sopiviksi. Niitä voi myös jalostaa vaikeammiksi lasten oppiessa suomea paremmin.

Kokosimme leikkien mallinnukseen (LIITE 3) koko toteuttamamme ohjelman. Pyrimme tekemään leikkien mallinnuksesta mahdollisimman selkeän ja värikään, jotta sitä olisi houkuttelevaa lukea. Mallinnusta voi hyödyntää kuka vain tarpeen mukaan. Sitä voi käyttää muuallakin kuin vastaanottokeskuksissa, kuten suomi toisena kielenä -ryhmissä päiväkodeissa ja kouluissa. Suosittelemme kuitenkin perehtymään lapsiryhmän tarpeisiin ja suomen kielen taitoon ennen leikkien valitsemista tuokioihin. Valitsimme tuleville kerroille joitakin leikkejä joka kerran jälkeen lapsilta saadun palautteen perusteella.

Alun perin olimme ajatelleet työstävämme opinnäytetyömme oheen vihkosen, jossa olisi teemoittain leikkejä, joita voisi leikkiä turvapaikanhakijalasten kanssa vähäisellä yhteisellä kielellä ja joiden avulla he myös oppisivat suomea. Koska opinnäytetyömme oli jo toiminnallinen, vihkosen laatiminen olisi ollut liian työlästä. Sellaisen koostaminen voisi olla hyvä opinnäytetyön aihe toisille alan opiskelijoille.

Alle kouluikäiset lapset tarvitsisivat mahdollisuuksia leikkiin ja aikuisten läsnäoloon. Tällä hetkellä heille on tarjolla vain vähän leikkivälineitä ja niitä voi käyttää vain ohjaajan vai vapaaehtoisen läsnä ollessa, eikä omaehtoisesti. Opinnäytetyötä tehdessämme huomasimme, että vanhemmat tarvitsisivat myös huomiota vastaanottokeskuksissa ja että heidän hyvinvointinsa vaikuttaa myös lasten hyvinvointiin. Opinnäytetyö, jossa toimittaisiin yhdessä vanhempien kanssa, olisi merkittävä, koska vanhempien on lapsia vaikeampi integroitua suomalaiseen yhteiskuntaan.

LÄHTEET

- 301/2004. Ulkomaalaislaki. Viitattu 20.4.2016.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301>.
- Airas, Christel & Brummer, Kaarina 2006. Leikki on ikkuna lapsen sisäiseen maailmaan. Teoksessa Jari Sinkkonen (toim.) Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: Wsoy, 162–184.
- Alijoki, Alisa & Pihlaja, Päivi 2011. Pedagogiset rakenteet ja ratkaisut lasten erityisten tuen tarpeiden näkökulmasta. Teoksessa Eeva Hujala & Leena Turja. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 260–273.
- Amnesty International 2015. Kuolemat Välimerellä – 7 kysymystä ja vastausta. 24.4.2015. Viitattu 5.5.2016. <https://www.amnesty.fi/kuolemat-valimerella-7-kysymysta-ja-vastausta/>.
- Diak i.a. Diak on arvoyhteisö. Viitattu 16.1.2016.
<http://www.diak.fi/mikadiak/Arvot/Sivut/default.aspx>.
- Edu i.a. Lasten ja nuorten sosio-emotionaaliset vaikeudet - mikä avuksi? Viitattu 13.8.2016. <http://wanda.uef.fi/tkk/projektit/sosemot/teoria.php>
- Eerola-Pennanen, Paula 2011. Monikulttuurisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Eeva Hujala ja Leena Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus. 233–245.
- Halme, Katjamaria & Vataja, Anita 2011. Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus. Helsinki: Tammi.
- HE 120/2015. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 12 ja 48 §:n väliaikaisesta muuttamisesta. Hyväksytty lakiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 1705/2009. <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2015/20150120>.
- HE 171/2014. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain muuttamisesta. Hyväksytty lakiin kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta 746/2011. Viitattu 20.4.2016. <https://www.edilex.fi/he/20140171>.
- HE 43/2016. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta. Viitattu 20.4.2016. <https://www.edilex.fi/he/20160043>.

- Heikka, Johanna; Hujala, Eeva & Turja, Leena 2009. Arvioinnista opiksi. Havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa. Vantaa: Printel.
- Heikkinen, Hannu L. T.; Rovio, Esa ja Syrjälä, Leena (toim.) 2007. Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura.
- Helsingin Diakonissalaitos 2014. Miten autan pakolais- ja turvapaikanhakijalasta ja nuorta. Viitattu 19.7.2016. <http://traumajaoppiminen.fi/miten-autan-pakolais-ja-turvapaikanhakijalasta-ja-nuorta.html>
- Helsingin kaupunki i.a. Matkalla kouluun. Viitattu 31.8.2016. <http://www.otakoppi-ohjelma.fi/ota-koppi-ohjelma/5-%E2%80%93matkalla-kouluun>
- Helsingin kaupunki i.a. Monikulttuurisuus Helsingin varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Viitattu 18.4.2016. <http://www.otakoppi-ohjelma.fi/ota-koppi-ohjelma/1-%E2%80%93monikulttuurisuus-helsingin-varhaiskasvatuksessa-ja-esiopetuksessa>.
- Huovila, Anna 2006. Kulttuurisensitiivisyys. Viitattu 12.5.2016. <http://www.palmenia.helsinki.fi/competence/kompetenssi.asp>
- IOM 2016. IOM Fears 320 Migrants Missing in Mediterranean as Deaths Approach 3,000 in 2016. Viitattu 18.7.2016. <https://www.iom.int/news/iom-fears-320-migrants-missing-mediterranean-deaths-approach-3000-2016>
- Iraq Body Count (i.a.) Viitattu 12.4.2016. <https://www.iraqbodycount.org/>.
- Karvonen, Pirkko 2011. Pienten leikit. Helsinki: Tammi.
- Kerkkänen, Heikki 2015. Maahanmuuttajien psyykkistä hyvinvointia ja mielen-terveyttä edistävät tekijät ja palvelut. Systemaattinen tutkimuskat-saus. Toim. Minna Säävälä. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö: Edita Publishing.
- Ketonen, Ritva; Salmi, Paula & Tuovinen, Sisko 2004. Kielelliset vaikeudet ja vuorovaikutuksen tukeminen. Teoksessa Timo Ahonen, Tiina Siis-konen ja Tuija Aro (toim.) Sanat sekaisin. Kielelliset oppimisvaikeu-det ja opetus kouluikässä. Jyväskylä: PS-kustannus: Niilo Mäki - instituutti: Haukkarannan koulu. 33–54.

- Korhonen, Vesa & Puukari, Sauli 2013. Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kukkamaa, Päivikki & Lindström, Heidi 2013. Lapsen oikeudet toiminnallisesti varhaiskasvatuksessa. Opas kasvattajalle. Lahden ammattikorkeakoulu.
<https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/Lapsen+oikeudet+toiminnallisesti+varhaiskasvatuksessa.pdf>
- Lastentarhanopettajaliitto 2005. Lastentarhanopettajan ammattieettiset ohjeet. Helsinki: Viitattu 2.2.2016. <file:///C:/Users/Alma/Downloads/Lastentarhanopettajan+ammattietiikka0%20.pdf>.
- Lepola 2016. Lastensuojeluyksikkö Siivet Oy:n apulaisjohtaja Henrin puhelinhaastattelu 11.8.2016.
- Leppäkorpi, Mervi 2011. Asiaton oleskelu kielletty. Tutkimusmatkalla paperittomien Suomessa. Helsinki: Into.
- Lähteenmäki, Minna & Tiilikainen, Marja 2010. Irakista Suomeen salakuljettajien kyydissä. Teoksessa Kuorsalo, Anne ja Saloranta, Iris 2010 (toim.). Sodan haavoittama lapsuus. Helsinki: Ajatus.
- Lähteenmäki, Minna 2012. Turvapaikanhakijalapsen kertomat. Teoksessa Karlsson, Liisa & Karimäki, Reeli. Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura. 285–321.
- Lähteenmäki, Minna 2013. Lapsi turvapaikanhakijana. Etnografisia näkökulmia vastaanottokeskuksen ja koulun arjesta. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Maahanmuuttovirasto 2016 a. Turvapaikka- ja pakolaistilastot. Viitattu 25.1.2016. http://www.migri.fi/tietoa_virastosta/tilastot/turvapaikka_ja_pakolaistilastot.
- Maahanmuuttovirasto 2016 b. Vastaanottotilastot. Viitattu 5.2.2016. http://www.migri.fi/tietoa_virastosta/tilastot/vastaanottotilastot.
- Maahanmuuttoviraston ylitarkastaja 2016. Maahanmuuttovirastossa työskentelevän ylitarkastajan haastattelu Helsingissä 13.8.2016.
- Malkki, Hanne 2013. ADHD-lapsen toiminnan ohjaaminen. Kuvat arkeen – opas vanhemmille. Opinnäytetyö. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

koulu. Saatavana myös www-muodossa

<http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/62829/oppari+valmis.pdf;jsessionid=948C9DE24C63B2DBC0EADCB3F3B1DF21?sequence=1>.

- Mandalios, Mikaela; Nummela, Sari; Roininen, Elina & Sipilä, Jyrki 2011. Matkalla Suomessa. Maahanmuuttanut ohjauksella kotoutumaan. Helsinki: Helsingin aikuisopisto.
- Mikkonen, Anna 2002. Yksin Suomessa. Ilman huoltajaa tulleiden lasten asema kansainvälisten suositusten valossa. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.
- Mustonen, Henna & Aulanko, Salli 2011. Lapsen etu - projektin puheenvuoro. Teoksessa Salli Alanko, Irma Marttinen & Henna Mustonen. Lapsen etu ensin. Yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat Suomessa. Helsinki: Yhteiset Lapsemme. 10–41.
- Neuvokas perhe i.a. Arkirytmä – voimaa arjen rutiineista. Viitattu 31.8.2016. <http://www.neuvokasperhe.fi/arkirytmä>
- Helsingin kaupunki 2012. Monikulttuurisuus Helsingissä. Ota koppi –ohjelma. Viitattu 14.8.2016. <http://www.otakoppi-ohjelma.fi/sites/default/files/inline-files/ota-koppi-tutkimus-3-12-2012.pdf>
- Paavola, Heini & Talib, Mirja-Tytti 2010. Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Pakaslahti, Antti ja Huttunen, Matti 2010. Kulttuurit ja lääketiede. Helsinki: Duodecim.
- Pakolaisneuvonta ry 2010. Turvapaikkamenettely Suomessa. Viitattu 14.7.2016. <http://www.pakolaisneuvonta.fi/?lid=35>
- Pakolaisneuvonta ry i.a. Käsitteitä. Viitattu 31.8.2016. http://www.pakolaisneuvonta.fi/index_html?lid=106
- Rainio, Anna Pauliina 2012. Vastarinnasta osallisuuteen - toimijaksi juonellisessa leikkipedagogiikassa. Teoksessa Karlsson, Liisa & Karimäki, Reeli 2012. Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura. 107–140.

- Sosiaalialan AMK-verkosto i.a. Sosionomi (AMK)-tutkinto. Viitattu 14.8.2016.
<https://www.innokyla.fi/documents/1167850/7e5cfcaf-42e5-496f-8568-5937786cd4b2>
- Sourander, Andre 2007. Turvapaikkaa hakevien pakolaislasten ja -nuorten mielenterveys. Duodecim 123: 479–485. Viitattu 11.5.2016.
<http://www.terveysportti.fi/xmedia/duo/duo96302.pdf>
- Suoranta, Juha 2011. Vastaanottokeskus. Helsinki: Into.
- Säävälä, Minna 2012. Koti, koulu ja maahan muuttaneiden lapset. Oppilashuolto ja vanhemmat hyvinvointia turvaamassa. Helsinki: Väestöliitto.
- THL 2016. Lapsen osallisuus. Viitattu 14.8.2016.
<https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lasten-osallisuus>
- UNHCR Global trends 2015. Global trends. Forced displacement in 2014. Viitattu 9.5.2016. <http://unhcr.org/556725e69.html>
- Unicef 2016. Välimeren hukkuu kaksi lasta päivässä. Viitattu 18.7.2016.
<https://www.unicef.fi/tiedotus/uutisarkisto/2016/valimereen-hukkuu-kaksi-lastapaivassa/>
- Unicef i.a. Mikä on lapsen oikeuksien sopimus? Viitattu 24.7.2016.
<https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/mika-on-lapsen-oikeuksien-sopimus/>
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Helsinki: Stakes. Viitattu 30.8.2016.
<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>
- Vilén, Marika; Leppämäki, Päivi & Ekström, Leena 2008. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. Helsinki: WSOY oppimateriaalit.
- Vornanen, Riitta 2006. Perhe – turvattomuutta vai turvaa? Teoksessa Puhumattomat paikat. Puheenvuoroja perheestä. Toim. Liisa Hokkanen & Maritta Sauvola. Oulu: Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. 119–141.
- Ylenius, Sirpa 2012. Opas turvapaikkavalitusten käsittelijälle. Laurea-ammattikorkeakoulu. Hyvinkään toimipaikka. Liiketalouden koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

LIITTEET

LIITE 1: Tiedote vanhemmille

Hyvä vanhempi,

Toivotamme Sinun lapsesi lämpimästi tervetulleeksi ryhmäämme. Olemme kaksi sosiaalialan opiskelijaa Diakonia-ammattikorkeakoulusta ja ohjaamme ryhmätoimintaa osana opinnäytetyötämme. Ryhmään pääsevät kaikki esikoulua tai ensimmäistä luokkaa käyvät lapset. Valitettavasti opinnäytetyömme vaatimukset eivät salli enempää lapsia ryhmään. Aiomme ohjata erilaisia leikkejä jotka sisältävät muun muassa liikuntaa, musiikkia ja askartelua. Lapset pääsevät toimimaan ryhmässä ja kokemaan iloa, onnistumisia ja oppimista turvallisessa ympäristössä.

Aloitamme tuokiot ensi viikon lauantaina 7.5 klo 18. Tuokioita on sen jälkeen joka lauantai klo 18.00 yhteensä viitenä kertana, eli 7.5, 14.5, 21.5, 28.5, sekä 4.6.

Tulemme lauantaina 7.5 jo klo 17:30. Meitä saa tulla tapaamaan silloin ja kuulemme mielellämme ajatuksianne liittyen lapseesi tai ryhmän toimintaan. Ensimmäisellä kerralla on luvassa askartelua, sekä toisiimme tutustumista. Ensimmäisellä kerralla mukana on myös vastaanottokeskuksen tuttu arabiaa puhuva ohjaaja. Tuokiot järjestetään piharakennuksessa. Vastaanottokeskuksen ohjaajat kertovat mielellään lisätietoja tuokioistamme!

Keväisin terveisin,

Noora Janerva ja Alma Karppinen

LIITE 2: Lupa lapsen osallistumisesta ryhmään

Hei!

Olemme kaksi opiskelijaa Diakonia-ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötämme. Ohjaamme ryhmää Teidän vastaanottokeskuksessanne osana opinnäytetyötämme. Ryhmä on tarkoitettu lapsille, jotka käyvät esikoulua tai koulua ja puhuvat arabiaa. Ryhmä kokoontuu viitenä kertana.

Opinnäytetyö julkaistaan netissä, mutta vastaanottokeskuksen ja osallistujien nimet pidetään salassa. Henkilötietoja ei käytetä valmiissa opinnäytetyössä. Ne jäävät vain tutkijoiden tietoon. Aineisto hävitetään opinnäytetyön valmistuttua. Lisätietoja voit kysyä ohjaajilta. Toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen ja lapsen osallistumisen voi keskeyttää koska vain.

____ Lapseni saa osallistua ryhmään.

____ Lapseni ei saa osallistua ryhmään.

Lapsen nimi: _____

Huoltajan allekirjoitus: _____

Nimenselvennys: _____

Päivämäärä: _____

Ystävällisin terveisin,

Noora Janerva ja Alma Karppinen

LEIKKITUOKIOT TURVAPAIKAN- HAKIJALAPSILLE

OHJATUT LEIKIT TUKEMASSA 6-9 -VUOTIAIDEN
LASTEN ARKEA VASTAANOTTOKESSUKSESSA

LEIKKITUOKIOIDEN MALLINNUS

Noora Janerva ja Alma Karppinen

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Syksy 2016

JOHDANTO

Leikkituokioita turvapaikanhakijalapsille - mallinnuksesta löydät toteuttamamme viisi leikkituokiota kokonaisuudessaan. Tuokioiden tarkoituksena oli tarjota turvapaikanhakijalapsille virikkeitä ja onnistumisen kokemuksia ryhmätoiminnasta vastaanottokeskuksessa. Ryhmässä lapsi voi ottaa kontaktia toisiin turvallisesti aikuisen ohjauksessa ja oppii sosioemotionaalisia taitoja. Jo se, että muu ryhmä hyväksyy lapsen, voi ehkäistä syrjäytymistä (Alijoki & Pihlaja 2011, 269; Alijoki 2006). Lapsen hyvinvointia tukee kokemus vertaisryhmään kuulumisesta (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005).

Ohjaamamme leikit olivat sääntöleikkejä, jotka kiinnostavat erityisesti koulun alkamisen iässä olevia lapsia. Lapsiryhmä koostui kahdeksasta 6-9 - vuotiaasta turvapaikanhakijalapsesta, jotka olivat käyneet koulua reilun puolen vuoden ajan ja pärjäsivät suomen kielellä ohjaustilanteissa. Hyödynsimme tulkkia yhteensä kahdessa tuokiossa.

Valikoimme leikkituokioiden leikit tilan, lapsimäärän ja heidän suomen kielen taitonsa mukaan sekä niin, että ne on mahdollista toteuttaa vähäisillä hankinnoilla. Kaikki leikit voidaan toteuttaa sisätiloissa, mikä on myös suositeltavaa, mikäli haluaa ohjata suljettua toimintaa vastaanottokeskuksessa, jossa on paljon lapsia. Leikkien toimivuudesta ja muista huomioistamme voit lukea mallinnuksen seuraavalta sivulta, sekä opinnäytetyömme kappaleista Lasten palaute (kpl 7.1), Itsearviointi (kpl 7.2) ja Johtopäätökset ja kehittämisasiat (kpl 8.4).

Lasten turvallisuuden tunnetta vahvistaaksemme toteutimme kaikki tuokiot saman rungon mukaan ja käytimme kuvia apuna rungon havainnollistamiseen. Aloitimme tuokiot piirissä ollen kerraten tuokion rungon ja kysymällä lasten kuulumisia. Jokaisen tuokion päätimme loppurentoutukseen ja lapsilta palautteen keruuseen.

Kokosimme seuraavalle sivulle asioita, jotka on hyvä huomioida ennen kuin aloittaa toiminnan ohjaamisen turvapaikanhakijalapsille vastaanottokeskuksessa.

HUOMIOITA OHJAAJILLE

Ohjaajan on hyvä tuntee lasten kulttuurista ja tavasta olla ryhmässä. Turvapaikanhakijalasten parissa työskennelleillä vapaaehtoisilla voi olla kallisarvoista tietoa lapsiryhmästä. Huomasimme, että kulttuurierot näkyvät esimerkiksi kilpailuvietissä ja siinä, miten paljon lapset haluavat olla esillä. Suomessa on totuttu olemaan vaatimattomampia voittajissa, mutta joissakin kulttuureissa voittoa tuodaan enemmän esille. Kilpailutilanteissa tulisi korostaa yrittämisen merkitystä voiton sijaan. Ryhmämme lapsille toisen sukupuolen edustajan kädestä kiinnipitäminen oli haastavaa ja yhdelle tytölle miesten kulkeminen tilassa oli esteenä ryhmään osallistumiselle.

Turvapaikanhakijalapsilla ei ole ollut samanlaista varhaiskasvatusta kuin suomalaisilla lapsilla, eivätkä he ole välttämättä tottuneet strukturoituun toimintaan ja oman vuoron odottamiseen. Hyödyntämästämme kyykky-tekniikasta oli paljon apua lasten huomion saamisessa silloin, kun ohjaus tapahtui seisten (Vrt. opinnäytetyö, Tuokioiden toteutus, kpl 6.4). Silloin kun lapset ovat valmiiksi istumassa, voi puheenvuoroa konkretisoida esineellä, joka kulkee kädestä käteen aina sen mukaan, kenellä on puheenvuoro.

Suljetun ryhmän ohjaaminen vastaanottokeskuksessa ei aina ole helppoa, koska perheet ja monikulttuurinen työtiimi eivät välttämättä ymmärrä suljetun toiminnan tarkoitusta ja voivat kokea sen epäeettisenä toimintamallina. Lisäksi useilla lapsilla on kokemusta vain kaikille avoimesta toiminnasta. On tärkeää perustella suljetun toiminnan järjestämisestä ennen tuokioiden aloittamista vastaanottokeskuksen ohjaajille ja lasten vanhemmille. Tiedottamisessa tulisi huomioida se, että työtiimi on laaja ja työ on välillä hektistä, minkä takia tiedonkulun tulisi tapahtua hyvissä ajoin. Suljetun ryhmän ohjaamisessa vastaanottokeskuksessa tulisi varautua myös siihen, että lasten osallistujamäärät voivat vaihdella paljon muun muassa perheen menojen mukaan.

Lapsille turvallisuutta ja varmuutta toimintaan tuo se, että tuokioiden runko pidetään samanlaisena. Tuokio voi esimerkiksi aina alkaa jonkinlaisesta aloituksesta ja loppua loppurentoutukseen. Apua tuokioihin antavat myös kuvat, joita kannattaa hyödyntää sekä ohjeistuksen annossa, että leikkien lomassa. Koimme myös tulkin tarpeelliseksi uusia leikkejä opeteltaessa, ryhmäsopimusta luotaessa ja sanakirjoja askarreltaessa. Lisäksi hän toimi apuohjaajana ja ristiriitatilanteiden selvittäjänä, koska ymmärsi mistä oli kysymys.

Antoisia hetkiä leikkien parissa!

TUOKIO 1

Tavoitteet: Tutustumme toisiimme tutustumisleikkien avulla. Aloituksen aikana lapset oppivat tuokioiden rakenteen. Askartelun lomassa lapset pääsevät harjoittelemaan oman nimen kirjoittamista suomen kielellä.

Aloitus: Istumme piirissä. Esittelemme keitä olemme, mitä teemme tänään, sekä mistä tulevat tuokiomme koostuvat. Apuna käytämme kuvia, jotka esittävät muun muassa leikkejä, askartelua, loppurentoutusta ja ringissä oloa. Tarvikkeet: Apukuvat.

Tervehdysleikki: Musiikin soidessa lapset kävelevät ympäri tilaa. Musiikin tauotessa tervehditään lähinnä olevaa kaveria seuraavilla tavoilla: kättelemällä, taputtamalla olalle, lyömällä kädet yhteen, laittamalla polvet yhteen, laittamalla selät vastakkain, sekä itse keksimällä tavalla. Tarvikkeet: Musiikki.

Pallo lentää: Osallistujat seisovat tai istuvat piirissä. Ohjaaja aloittaa sanomalla oman nimensä ja heittää pallon lapselle, jonka nimen haluaa kuulla. Samalla kun pallo lentää, kysytään kysymys: "Kuka sinä olet?" Pallon saanut lapsi sanoo oman nimensä ja heittää pallon jollekin toiselle tiedustellen hänen nimeään. Kun kaikki ovat esitelleet itsensä, voidaan tehdä toinen kierros. Toisella kierroksella pallo kulkee ensin myötä päivään, jolloin pallon ollessa kunkin lapsen kohdalla kaikki sanovat kyseisen lapsen nimen yhteen ääneen. Tämän jälkeen toistetaan sama pallon kiertäessä vastapäivään. Tarvikkeet: Pallo.

Kolme palloa: Osallistujat istuvat lattialla tai tuoleilla piirissä, jossa kiertää kolme erikokoista palloa. Pallo kulkee kädestä käteen vuorotellen koko piirin matkan takaisin ohjaajalle. Ensimmäisellä kierroksella pienin pallo siirtyy henkilöstä toiselle ja sen saadessaan henkilön pitää kuiskata oma nimi. Toisella kierroksella keskikokoinen pallo kulkee piirissä ja oma nimi sanotaan keskivoimakkaalla äänellä. Kolmannella kierroksella pallo on suuri ja nimi pitää sanoa kuuluvasti. Lopuksi kaikki pallot lähtevät liikkeelle peräkkäin ja pallon saanut henkilö sanoo oman nimensä pallon edellyttämällä voimakkuudella. Tässä viimeisessä versiossa kolme henkilöä sanoo melkein yhtä aikaa oman nimensä eri voimakkuudella. Tarvikkeet: Kolme erikokoista palloa.

Äitienpäiväkortit: Leikataan paperista laukun muotoinen pohja ja laitetaan lankaa tai muuta nauhaa laukun varreksi. Laukun kansi koristellaan laukun näköiseksi ja sisälle voi kirjoittaa äitienpäivä onnittelut tai vapaasti mitä tahansa, kuten kertoa miksi äiti on paras äiti tai piirtää kuvan äidistä. Tarvikkeet: Mallikortti, valmiiksi leikatut laukkupohjat tai malli laukkupohjasta, nauhoja olkaimiksi, kyniä, koristeita, saksia, sekä liimaa.

Loppurentoutus: Lapset menevät makaamaan vilteille maahan, valot sammutetaan ja rauhallinen musiikki laitetaan soimaan. Ohjaajat tai kaksi apuria lähtevät kiertelemään lasten joukossa rentouttamalla heitä jollakin rentoutusvälineellä. Väline voi olla esimerkiksi pensseli, höyhen, pallo tai pehmolelu. Tarvikkeet: Taustamusiikki, rentoutusväline ja vilttejä.

Merkitse paikkasi: Lapset saavat valita paikan, joka oli heille tällä kerralla tärkein tai jossa tapahtui jotain mieleenpainuvaa ja kertoa syyn ohjaajille. Ryhmän ollessa suuri, riittää että lapsi kertoo syyn vieressä istuvalle kaverilleen. Tarvikkeet: Ei tarvikkeita.

TUOKIO 2

Tavoitteet: Ryhmytymisen edistämiseksi luomme lasten kanssa ryhmällemme nimen, sekä pelisäännöt, joista käytämme nimeä ryhmäsopimus. Ryhmäsopimuksen tavoitteena on lisätä lasten turvallisuuden tunnetta ja saada lapset pohtimaan oman toimintansa vaikutuksia ryhmässä viihtymiseen. Leikeissä lapset harjoittelevat oman vuoron odottamista, värejä, numeroita ja ruumiinosia.

Aloitus: Istumme piirissä. Kertaamme tuokioiden rungon sekä värit, joita värifeilissä tarvitsee. Luomme ryhmäsopimuksen, joka jää kaikkien nähtäville seinälle. Tarvikkeet: Apukuvat, iso paperi ja tussi.

Kuka puuttuu - leikki: Kaikki lapset menevät kyyryyn maahan silmät kiinni ja ohjaaja piilottaa peitolla yhden lapsista. Sitten muiden tulee arvata kuka peiton alla on. Tarvikkeet: Peitto.

Jumppalaulu: Laulamme pää olkapää peppu polvet laulun, jossa lapset oppivat eri ruumiinosia suomeksi. Tarvikkeet: Musiikki.

Kenkäviesti: Jokainen osallistuja ottaa molemmat kenkensä pois jalasta. Kengät asetetaan keskelle lattiaa suureksi kooksi. Osallistujat jaetaan kahdesta neljään ryhmää, osallistujien lukumäärän mukaan. Joukkueet asettuvat yhtä pitkän matkan päähän kenkäkasasta. Kun ohjaaja antaa merkin, kunkin joukkueen ensimmäiset lähtevät juoksemaan kenkäkasasta luo. He etsivät nopeasti omat kenkensä, laittavat ne kunnolla jalkaansa, palaavat oman joukkueensa luo ja lähettävät seuraavan matkaan. Nopein joukkue voittaa kisan. Peliin voidaan lisätä haastetta laittamalla joukkoon ylimääräisiä kenkiä. Leikki voidaan leikkiä myös sukilla tai jollain muulla vaatteella. Tarvikkeet: Jokaisen kengät.

Väripeili: Yksi lapsista menee seinää vasten eikä katso muita lapsia. Hän voi mielensä mukaan sanoa kuinka monta askelta saa eteenpäin ottaa ne kellä on jotakin tiettyä väriä näkyvissä. Esimerkiksi: "Se jolla on sinistä, saa ottaa kolme askelta eteenpäin". Se, joka ensimmäisenä koskee seinää vasten olevaa lasta on voittaja. Liikkoa saa jos kyseistä väriä on näkyvillä olevissa vaatteissa. Tarvikkeet: Värikortit.

Loppurentoutus: Lapset menevät makaamaan vilteille maahan, valot sammutetaan ja rauhallinen musiikki laitetaan soimaan. Ohjaajat tai kaksi apuria lähtevät kiertelemään lasten joukossa rentouttamalla heitä jollakin rentoutusvälineellä. Väline voi olla esimerkiksi pensseli, höyhen, pallo tai pehmolelu. Tarvikkeet: Taustamusiikki, rentoutusväline ja vilttejä.

Merkitse paikkasi: Lapset saavat valita paikan, joka oli heille tällä kerralla tärkein tai jossa tapahtui jotain mieleenpainuvaa ja kertoa syyn ohjaajille. Ryhmän ollessa suuri, riittää että lapsi kertoo syyn vieressä istuvalle kaverilleen. Tarvikkeet: Ei tarvikkeita.

TUOKIO 3

Tavoitteet: Jatkamme toisiimme ja lasten arkeen vastaanottokeskuksessa tutustumista esineet ja kuvat- leikin avulla. Muiden leikkien avulla kertaamme värejä ja ruumiinosia, sekä opettelemme hedelmiä.

Aloitus: Istumme piirissä. Kertaamme ryhmäsopimuksen ja tuokioiden rungon, sekä käymme läpi hedelmäsalaatti -leikin hedelmät. Tarvikkeet: Apukuvat ja ryhmäsopimus.

Esineet ja kuvat - leikki: Osallistujat ottavat ohjaajan tuomista esineistä ja kuvista haluamansa. Sitten kaikki istuvat piiriin, ja jokainen vuorollaan kertoo nimensä. Seuraavalla kierroksella jokainen näyttää valintansa toisille ja kertoo, miksi valitsi kyseisen esineen. Kolmannella kierroksella osallistujat voivat halutessaan kertoa lisätietoja itsestään, kuten mitä on tänään tehnyt. Tarvikkeet: Esineitä ja kuvia lapsille, sekä ohjaajille.

Sokkotunnistus: Leikkijät istuvat piirissä. Yhdeltä leikkijöistä sidotaan silmät ja häntä pyöritetään muutaman kerran ympäri. Sokon pitää hapuilla jonkun piirissä istujan luo ja tunnistaa hänet tunnustelemalla. Tunnistetusta lapsesta tulee seuraava sokko. Tarvikkeet: Silmiensidonta liina.

Hedelmäsalaatti: Lapset jaetaan kolmeen osaan, yksi osa ryhmästä on esimerkiksi banaaneja, toinen kiivejä ja kolmas vesimeloneja. Osallistujat istuvat tuoleilla, joita on yksi vähemmän kuin leikkijöitä. Keskellä olija huutaa "banaanit" ja kaikki, banaanit vaihtavat keskenään paikkaa. Keskellä olija yrittää päästä istumaan jollekin tuoleista. Se, joka jää ilman tuolia jää keskelle. Jos keskellä olija huutaa "hedelmäsalaatti", kaikki vaihtavat paikkoja keskenään. Ensimmäinen kierros voidaan pelata hedelmillä ja toinen hedelmien väreillä. Tarvikkeet: Hedelmien kuvat.

Kenkäviesti: Jokainen osallistuja ottaa molemmat kenkensä pois jalasta. Kengät asetetaan keskelle lattiaa suureksi kooksi. Osallistujat jaetaan kahdesta neljään ryhmää, osallistujien lukumäärän mukaan. Joukkueet asettuvat yhtä pitkän matkan päähän kenkäkasasta. Kun ohjaaja antaa merkin, kunkin joukkueen ensimmäiset lähtevät juoksemaan kenkäkasen luo. He etsivät nopeasti omat kenkensä, laittavat ne kunnolla jalkaansa, palaavat oman joukkueensa luo ja lähettävät seuraavan matkaan. Nopein joukkue voittaa kisan. Peliin voidaan lisätä haastetta laittamalla joukkoon ylimääräisiä kenkiä. Leikki voidaan leikkiä myös sukilla tai jollain muulla vaatteella. Tarvikkeet: Jokaisen kengät.

Sutsisatsi -laulu: Laulamme sutsisatsi laulun, jossa kertaamme eri ruumiinosia. Tarvikkeet: Musiikki.

Tuolileikki: Piirissä on aina yksi tuoli vähemmän kun leikkijöitä. Musiikin soidessa kaikki tanssivat ja kun musiikki loppuu, kaikki menevät istumaan tuolille. Yksi tippuu joka kierroksella joka ei saa istumapaikkaa eli joka kierroksella vähennetään piiristä yksi tuoli. Tarvikkeet: Tuolit ja musiikki.

Loppurentoutus: Lapset menevät makaamaan vilteille maahan, valot sammutetaan ja rauhallinen musiikki laitetaan soimaan. Ohjaajat tai kaksi apuria lähtevät kiertelemään lasten joukossa rentouttamalla heitä jollakin rentoutusvälineellä. Väline voi olla esimerkiksi pensseli, höyhen, pallo tai pehmolelu. Tarvikkeet: Taustamusiikki, rentoutusväline ja vilttejä.

Palautteen keruu: Kysymme lapsilta mikä päivässä oli mukavinta ja onko heillä mielessä joku leikki jonka he haluaisivat mukaan ensi kerralle. Tarvikkeet: Ei tarvikkeita.

TUOKIO 4

Tavoitteet: Sanakirjan teossa lapset pääsevät miettimään, mitä mikäkin sana heille tarkoittaa. Sanakirjan teko saa lapset myös ajattelemaan nykyistä elämäntilannettaan, sekä puhumaan siitä. Vanhimmat lapset harjoittelevat sanakirjan teossa myös suomen kielellä kirjoittamista.

Aloitus: Istumme piirissä. Käymme läpi mitä lapsille kuuluu, ryhäsopimuksen, montako tuokiota on jäljellä, sekä tuokion rungon. Tarvikkeet: Apukuvat ja ryhäsopimus.

Sutsisatsi - laulu: Laulamme sutsisatsi laulun, jossa kertaamme eri ruumiinosia. Tarvikkeet: Musiikki.

Karhu nukkuu - hippa: Yksi lapsi valitaan karhuksi, joka menee kyyryyn nukkumaan talviunta muiden tanssiessa ja laulaessa piirissä tämän ympärillä. Kun laulu loppuu karhu juoksee ja ottaa yhden lapsista kiinni, jolloin tästä tulee uusi karhu. Tarvikkeet: Ei tarvikkeita.

Sanakirja-askartelua: Jokaiselle sivulle on annettu valmiiksi yksi sana, kuten esimerkiksi: ystävä, perhe, Suomi, ilo ja koti. Lapset miettivät mitä kyseinen sana heille merkitsee. Lauseet kirjoitetaan ja piirretään tälle sivulle lasten omien taitojen, sekä tulkin avustuksella. Tarvikkeet: Kartonkeja, tulostetut sanat lasten kielellä, sekä suomeksi, liima, tusseja, koristeita, nauhoja kirjan sitomiseen ja rei'itin.

Loppurentoutus: Lapset menevät makaamaan vilteille maahan, valot sammutetaan ja rauhallinen musiikki laitetaan soimaan. Ohjaajat tai kaksi apuria lähtevät kiertelemään lasten joukossa rentouttamalla heitä jollakin rentoutusvälineellä. Väline voi olla esimerkiksi pensseli, höyhen, pallo tai pehmolelu. Tarvikkeet: Taustamusiikki, rentoutusväline ja vilttejä.

Loppupalautteen keruu: Kysymme lapsilta palautetta tuokioistamme tulkin avustuksella. Lapset piirtävät asian joka heillä on tuokioistamme jäänyt parhaiten mieleen. Tarvikkeet: Paperia ja kyniä.

TUOKIO 5

Tavoitteet: Kertaamme edellisillä kerroilla leikittyjä leikkejä, jotta lapset voisivat leikkiä niitä jatkossa itsenäisesti. Leikkien tullessa tutummiksi niitä voi jalostaa vaikeammiksi ja opettaa myös muille lapsille. Kun lapset osaavat tuokion leikit ennalta, voivat he saada onnistumisen kokemuksia. Tuttujen leikkien kerta sekä mitalien jako konkretisoi lapsille sen, että tämä on viimeinen leikkituokiomme.

Aloitus: Käymme läpi lasten kuulumiset ja ryhmäsopimuksen. Samalla lapset saavat syödä herkkuja viimeisen kerran kunniaksi. Tarvikkeet: Apukuvat, ryhmäsopimus ja herkkuja.

Kuka puuttuu - leikki: Kaikki lapset menevät kyyryyn maahan silmät kiinni ja ohjaaja piilottaa peitolla yhden lapsista. Sitten muiden tulee arvata kuka peiton alla on. Tarvikkeet: Peitto.

Sutsisatsi - laulu: Laulamme sutsisatsi laulun, jossa kertaamme eri ruumiinosia. Tarvikkeet: Musiikki.

Karhu nukkuu - hippa: Yksi lapsi valitaan karhuksi, joka menee kyyryyn nukkumaan talviunta muiden tanssiessa ja laulaessa piirissä tämän ympärillä. Kun laulu loppuu karhu juoksee ja ottaa yhden lapsista kiinni, jolloin tästä tulee uusi karhu. Tarvikkeet: Ei tarvikkeita.

Kenkäviesti: Jokainen osallistuja ottaa molemmat kenkensä pois jalasta. Kengät asetetaan keskelle lattiaa suureksi kooksi. Osallistujat jaetaan kahdesta neljään ryhmää, osallistujien lukumäärän mukaan. Joukkueet asettuvat yhtä pitkän matkan päähän kenkäkasasta. Kun ohjaaja antaa merkin, kunkin joukkueen ensimmäiset lähtevät juoksemaan kenkäkasas luokseen. He etsivät nopeasti omat kenkensä, laittavat ne kunnolla jalkaansa, palaavat oman joukkueensa luokseen ja lähettävät seuraavan matkaan. Nopein joukkue voittaa kisan. Peliin voidaan lisätä haastetta laittamalla joukkoon ylimääräisiä kenkiä. Leikki voidaan leikkiä myös sukilla tai jollain muulla vaatteella. Tarvikkeet: Jokaisen kengät.

Väripeili: Yksi lapsista menee seinää vasten eikä katso muita lapsia. Hän voi mielensä mukaan sanoa kuinka monta askelta saa eteenpäin ottaa ne kellä on jotakin tiettyä väriä näkyvissä. Esimerkiksi: "Se jolla on sinistä, saa ottaa kolme askelta eteenpäin". Se, joka ensimmäisenä koskee seinää vasten olevaa lasta on voittaja. Liikkuu saa jos kyseistä väriä on näkyvillä olevissa vaatteissa. Tarvikkeet: Värikortit.

Loppurentoutus: Lapset menevät makaamaan vilteille maahan, valot sammutetaan ja rauhallinen musiikki laitetaan soimaan. Ohjaajat tai kaksi apuria lähtevät kiertelemään lasten joukossa rentouttamalla heitä jollakin rentoutusvälineellä. Väline voi olla esimerkiksi pensseli, höyhen, pallo tai pehmolelu. Tarvikkeet: Taustamusiikki, rentoutusväline ja vilttejä.

Mitalien jako: Lapset saavat mitalit omalla nimellä muistoksi Farah -ryhmän toimintaan osallistumisesta. Tarvikkeet: Mitalit.

Lähteet:

- Alijoki, Alisa & Pihlaja, Päivi 2011. Pedagogiset rakenteet ja ratkaisut lasten erityisten tuen tarpeiden näkökulmasta. Teoksessa Varhaiskasvatuksen käsikirja. Toim. Eeva Hujala ja Leena Turja. Juva: Ps-kustannus. 260-273.
- Eno.fi 2013. Tuolileikki. Viitattu 11.8.2016. <http://www.eno.fi/tuolileikki/>
- Jaaramaa, Suvi 2014. Lastenlaulut Syksy 2014. Viitattu 10.8.2016. <http://suvijaaramaa.omasivu.fi/lastenlaulut-syksy-2014/>
- Jenni-ope 2010. Äitienpäiväkortit: käsilaukut. Viitattu 11.7.2016. <http://kuvisjaaskartelu.blogspot.fi/2010/05/aitienpaivakortit-kasilaukut.html>
- Kukkamaa, Päivikki & Lindström, Heidi 2013. Lapsen oikeudet toiminnallisesti varhaiskasvatuksessa. Opas kasvattajalle. Lahden ammattikorkeakoulu. Tuotettu yhdessä Suomen UNICEF ry:n kanssa. <https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/Lapsen+oikeudet+toiminnallisesti+varhaiskasvatuksessa.pdf>
- Laakso, Marja i.a. Leikkejä ryhmätheraplay- ja muihin leikkituokioihin. Viitattu 9.8.2016. <http://www.theraplay.fi/doc/Leikkilista.pdf>
- Leskinen, Eija 2009. Ryhmä toimimaan! Vinkkejä tutustumiseen, oppimiseen ja yhteistyöhön. Jyväskylä: PS-Kustannus. <http://www.mll.fi/nuortennetti/tukarit/leikkiasema/>
- Mannerheimin lastensuojeluliitto i.a. Leikkivinkit. Viitattu 5.8.2016. http://www.mll.fi/vanhempainnetti/lasten_leikit/
- Marjoniemi, Janna & Lehtovuori, Susanna i.a. Produktiona yhteistoimintaa tukeva leikkipaketti. Viitattu 11.8.2016. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/99859/LEIKKIPAKETTI%20PDF.pdf?sequence=1>
- Masko, Jenna & Rauas, Elisa 2008. Kapteeni käskee - sääntöleikkiopas 3-6-vuotiaiden lasten kasvun ja kehityksen tueksi. Viitattu 1.8.2016. http://kirjastot diak.fi/files/diak_lib/Jarvenpaa2008/ee40ff_Jrvenp_MaskoRauas_2008.pdf
- Nuortennetti i.a. Leikkiasema. Viitattu 13.7.2016. <http://www.mll.fi/nuortennetti/tukarit/leikkiasema/>
- Pikkukokki.fi 2016. Värileikki. Viitattu 2.7.2016. <http://www.pikkukokki.fi/kadentoissa/varit-tutuiksi/varileikki/>

Pörn, Michaela & Törni, Johanna 2010. Kukako. Lekfulla lärandesituationer i finska. Viitattu 20.7.2016. <http://www.kukako.net/kukako.pdf>

Taite i.a. Kummallinen kengänjälki opettajien oheismateriaali (teema: kenkä). Viitattu 11.8.2016. <http://docplayer.fi/9121202-Kummallinen-kenganjalki-opettajien-oheismateriaali-teema-kenka.html>

Tutustumisleikit i.a. Tutustumisleikit. Viitattu 21.7.2016. <https://wiki.lamk.fi/download/attachments/21465348/Tutustumisleikkejä.pdf?api=v2>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Helsinki: Stakes. Viitattu 30.8.2016. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>

Wiki home 2016. Laulu- ja lorujumppa. Viitattu 3.8.2016. <https://kasvatus.wikispaces.com/Laulu-tja+lorujumppa>